

ΝΙΚΟΛΑΙΔΗ Ν. ΙΩΑΝΝΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ
ΟΠΛ. ΠΟΥΤΕΣΗ 23
453 32
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 117 • ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1987 • ΓΙΑΝΝΙΝΑ — Λ. ΒΥΡΩΝΟΣ 21

ΝΕΚΡΩΣΙΜΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

Ο Κώστας Λαζαρίδης έφυγε από κοντά μας, σα να είχε σκηνοθετήσει ο ίδιος τη φυγή του. Η αυλαία που άνοιξε το πρωί της 17 Οκτωβρίου είχε στηθεί εκεί πριν από πολλά χρόνια, από τότε που ο Κώστας συνειδητοποίησε πως αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι ενός φυσικού, πνευματικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, έξω από το οποίο η ζωή του δεν είχε νόημα. Κι αυτό το περιβάλλον, το σπίτι και το χωριό του, αποτελούσε τη μικρογραφία ενός ευρύτερου χώρου, του Ζαγοριού, στο οποίο αφιέρωσε ολόκληρο τον εαυτό του. Εκείνο το πρωί νόμιζε φθινόπωρο, είχαν ανθίσει κιόλας οι διώγνες, ο φυσικός περίγυρος είχε ντυθεί τα χρώματα της εποχής, μιας εποχής που τα παλιά χρόνια είχε ταυτιστεί με την εγκατάλειψη, καθώς οι ξενιτεμένοι αποχαιρετούσαν τους δικούς τους κι έφευγαν με τα καραβάνια για χώρες μακρινές. Αυτό το πρωί βγήκε κι ο Κώστας ο Λαζαρίδης στο μεσοχώρι του χωριού όχι για να ξεπροβοδίσει χωριανούς — έχουν στερήσει πια τα δάκρυα για τέτοιες εξόδους —, αλλά για να κουβεντιάσει με το Νομάρχη και τους ανθρώπους του όπως έκανε πάντα, να τους εκμυστηρευτεί και πάλι τον πόνο του για τη μοίρα του Ζαγοριού, για την ερήμωσή του, να πει για τα προβλήματα του, να παρακαλέσει για τη λύση τους. Και καθώς οι άνθρωποι της εξουσίας τον άκουαν και προβληματιζόνταν, αυτός λες κι είχε κουραστεί μια ζωή ν' αγωνίζεται για το Ζαγόρι, με το λόγο και τη γραφίδα, με το βιβλίο και την εφημερίδα, με την παράσταση στις αρχές και τη διάθεση της προσφοράς, έκλεισε τα μάτια κι έφυγε...

Τι να γράφεις τώρα και τι να πεις για τον Κώστα Λαζαρίδη σ' ένα στενό πλαίσιο χώρου; Ήταν μια προσωπικότητα πολυσύνθετη, καθόλου όμως δύσκολη στην πρόσβασή της, γιατί οι συνιστώσες δεν δρούσαν ανεξάρτητα ή μια από την άλλη, αποτελούσαν οργανική ενότητα, που στηριζόταν στις ίδιες αρχές, μ' όποιο τρόπο κι αν εκφράζονταν. Η μεγάλη έκταση των ενδιαφερόντων του και το όποιο βάθος τους πρέπει να ερευνηθούν ξεχωριστά και ως σύνολο, να γίνει ανάλυση κι

ύστερα ανασύνθεση για να οριοθετηθεί μια ολοκληρωμένη θέση γύρω από τη ζωή και το έργο του. Τέτοια προσπάθεια θέλει χρόνο και απόσταση.

Λοιπόν, ο Κώστας Λαζαρίδης ήταν από κείνους που κυνηγάνε τη μοίρα τους. Κληρονόμος ενός παρελθόντος, που εναπόθεσε τη σφραγίδα του σε αιώνες ζωής, με βαθειά συνείδηση του φορτίου που κουβαλούσε, όχι τυχαίος αποδέκτης, όπως συνήθως συμβαίνει, και μια ψυχή φλεγόμενη από την αγωνία μήπως η πολύτιμη κληρονομιά καταντούσε στο τέλος άχρηστο βάρος. Ήταν, μ' ένα λόγο, η συνείδηση του Ζαγοριού σε καθημερινή εγρήγορση, σε ζωντανή συνομιλία του σήμερα με το χτες, σε πνευματική και συναισθηματική σύνδεση τέτοια, έτσι που το περιεχόμενο του εσωτερικού του κόσμου να δονείται ασταμάτητα και να προσανατολίζεται προς μια κατεύθυνση: πως θα γίνει δυνατό να επιβιώσει το Ζαγόρι, ύστερα από τις συμφορές που το βρήκαν και πρώτα απ' όλα πως θα σταματήσει η ερήμωση που το νέκρωσε.

Έταξε γι' αυτό σκοπούς ζωής: Πρώτη φροντίδα του ήταν να περιμαζέψει και να περισώσει από τη φθορά του χρόνου όσα στοιχεία αναφέρονταν στο παρελθόν του χωριού του. Έσωζε ταυτόχρονα και το παρελθόν όλου του Ζαγοριού, στα γενικά περιγράμματα της ζωής του. Αυτό, γιατί ο βασικός πυρήνας γύρω από τον οποίο μορφολογήθηκε η ζωή στο χώρο του Ζαγοριού, τον προνομιούχο και μαζί τόπο οδύνης και μοιρολογιού, ήταν κοινός, τουλάχιστο τους τελευταίους αιώνες της σκλαβιάς. Όχι πως δεν υπήρχαν διαφορές κατά ομάδες χωριών, όμως η ψυχή του Ζαγορίσιου αντιδρούσε στα φυσικά φαινόμενα και τα γεγονότα κατά τρόπο που δεν διέφερε πολύ. Τα αντανakλαστικά είχαν την ίδια σχεδόν έκφραση, ο χώρος επιδρούσε χωρίς μεγάλα χάσματα, η συναισθηματική φόρτιση, η κοινωνική ένταξη και ο κοινοτικός βίος είχαν πολλές κοινές αναλογίες. Αυτά, λοιπόν, τα «χαρτιά» που μαζεύει ο Κώστας Λαζαρίδης, ανασκαλεύοντας παλιές κασέλες, ρημαγμένα σπίτια, αρχιαιώμενες βιβλιοθήκες και κόγχες σπιτιών, όπου τα έκρυβαν οι πρόγονοί μας, ακόμα και ό,τι κουβαλούσαν μαζί τους, σαν προέκταση παρελθόντος, οι γριές και οι γέροντες των χωριών, από τα νανουρίσματα και τα μοιρολόγια, τα τραγούδια του χορού και του χωρισμού, ως τα παραμύθια και τις αναπολήσεις, όποια λεπτομέρεια χωρεί στα περιγράμματα του βίου, αυτά ήταν το μεγάλο πάθος του. Ήταν απόλυτα κατανοητή για μένα η χαρά που ένοιωθε, όταν κάτι καινούργιο περιμαζεύει, γιατί έτσι είχα ξεκινήσει κι εγώ στα εφηβικά μου χρόνια κι έτυχε μια προσωπικότητα των γραμμάτων και της έρευνας, μορφή σεβαστή απ' όλους τους Ζαγορίσιους, ο Δημήτριος Σάρρος, να πείσει και μένα — ήταν θεός μου — και τον Κώστα, όπως ο ίδιος ομολογεί, πόσο πολύτιμα ήταν αυτά τα παλιά «χαρτιά», στα οποία ήταν αποτυπωμένη η ζωή του Ζαγοριού, η δημόσια και η ιδιωτική, ο μόχθος των ανθρώπων του, τα όράματά τους, οι όμορφες και οι άσχημες στιγμές της ζωής τους, ο πόθος για δημιουργία. Δεν είναι απλή καταγραφή της καθημερινότητας, ένα προικοσύμφωνο, μια διαθήκη, ένα πωλητήριο, μια απόδειξη χρέους, ό,τι τέλος πάντων αποτελούσε τον κοινωνικό βίο την εποχή της Τουρκοκρατίας. Ήταν απόφραξη κομμάτια ζωής, που εί-

1 1
9 9
8 8
8 8

ΘΕΡΜΕΣ ΕΥΧΕΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ

χαν αποτυπωθεί στα παλιά «χαρτιά», άλλοτε πλημμυρίζοντάς τα με πλησμονή αγάπης, προσδοκίας και ελπίδων, κι άλλοτε στάζοντας αίμα και φαρμάκι.

Επιμένω σ' αυτό τον τομέα των δραστηριοτήτων του Κώστα Λαζαρίδη γιατί ήταν πληθωρικός και στις δυο εκφάνσεις του: στην ασίγαστη φροντίδα να πλουτίζει τις συλλογές του και στην καθημερινή εγρήγορση για την μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση του υλικού που συγκεντρώνει. Θάλεγα πως από την πλευρά αυτή έμοιαζε μ' εκείνους που υποφέρουν από παθολογική πείνα, που τίποτα δεν μπορεί να την καταλαγιάσει. Δε χόρταινε να γράφει. Μέρα και νύχτα αγωνιζόταν για να συντάξει και δημοσιεύσει κείμενα από το θησαυρό που κάτεχε, πότε το ένα, πότε το άλλο, δεν άφηνε έντυπο, εφημερίδα ή περιοδικό που να μην έστελνε συνεργασία του.

Από το αίσθημα αυτό ξεκίνησε και η δημιουργία της «Μικρής Ζαγορίσιας Βιβλιοθήκης», στη σειρά της οποίας εκδόθηκαν πολλές ενδιαφέρουσες μελέτες του, για την ιστορία, τη λαογραφία και τις πνευματικές μορφές του Ζαγοριού.

Βέβαια, το υλικό που δημοσίευε δεν αποτελούσε πάντοτε συνθετική προβολή του θέματος, αλλά μόνο απλή παράθεση, κι ο ίδιος το υμολογούσε άλλωστε προσθέτοντας πως τα δημοσιεύματα θα μπορούσαν να βοηθήσουν ειδικούς ερευνητές, σε εργασίες του για τη συμπλήρωση των κενών της ιστορίας του Ζαγοριού. Ήταν σωστή η αποτίμησή του. Κι όπως οι προθέσεις του, έτσι και η σκέψη και έκφρασή του δεν ήταν αφαιρετική, αλλά παραθετική. Ακόμα δεν τον ενδιέφερε να αρχιτεκτονήσει γλωσσικά, έφτανε η γλώσσα να ήταν δημοτική, για την καθέρωση της οποίας αγωνίστηκε ως δάσκαλος και συγγραφέας έφτανε τα κείμενα να ήταν απλά και κατανοητά έφτανε, τέλος, η δημοσίευση κάθε στοιχείου που ενδιέφερε το Ζαγόρι για να μην χαθεί. Από την έγνοια αυτή ξεκίνησε και η άλλη μεγάλη προσπάθεια που κατέβαλε ν' αποδελτιώσει από τις εφημερίδες και τα περιοδικά της πρωτεύουσας δυσεύρετα για πολλούς, ακόμα και επιστήμονες, κείμενα, που αναφέρονταν σε γεγονότα, μελέτες, αναφορές στην κοινωνική και κοινοτική ζωή του Ζαγοριού, στα προνόμια και «κλεινοπαθήματά του» και την αδικαιολόγητη κάποτε αρπαγή των δικαιωμάτων του από το κράτος, ιδιαίτερα των ιδιοκτησιακών, που τα καταπάτησαν οι Δασικές υπηρεσίες, με το χαρακτηρισμό χωραφιών και αμπελιών ως δασικών εκτάσεων. Από την πλευρά αυτή ο Κώστας Λαζαρίδης τοποθετείται στην αγωνιστική παράταξη όπως ο Βασίλης ο Φανίτσιος από το Λιασκοβέτσι, που πάλαιψαν με υπομονή για να βρουν το δίκιο τους οι Ζαγορίσιοι.

Η σύνδεσή του με το περιβάλλον δεν ήταν μόνο πνευματική, αναδρομή δηλαδή στο ιστορικό και παραδοσιακό περιεχόμενο του χώρου, εκφρασμένη με τις συλλογές αρχαιολογικού και την αξιοποίησή τους με μελέτες, αλλά και άμεση, με τη ζωή και τη φύση, με τη χλωρίδα και την πανίδα, με τον κοινωνικό περίγυρο, τους ανθρώπους. Αξίζει εδώ να σημειωθεί μια άλλη αρετή του Κώστα Λαζαρίδη. Ήταν από τους λίγους που είχε δει με ανοιχτή καρδιά και πνευματική οξυδερκεια τη μόνη εγκατάσταση των Σαρακατσάνων στο Ζαγόρι, εγκατάσταση από την οποία προσδοκούσε την αναγέννηση των χωρών και την εξαφάνιση της φοβερής ερήμωσής τους. Πρέπει να ομολογήσουμε πως στο θέμα των Σαρακατσάνων, των Βλάχων όπως τους λέγαμε, οι Ζαγορίσιοι έδειχναν ένα είδος «ρατσισμού», αισθήματος ξένου προς την πολιτιστική τους παράδοση. Απαιτούσαν απ' αυτό το βασανισμένο, αλλά πεντακάθαρο φυλετικά, κλαδί του εθνικού μας κορμού, συμπεριφορά όμοια με τους εκ γενετής Ζαγορίσιους, κάτι δηλαδή ακατόρθωτο, αφού δεν υπήρχε καμιά σύνδεση ανθρώπου και περιβάλλοντος, φυσικού και κοινωνικού. Όταν οι Σαρακατσάνοι εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο Ζαγόρι, απόκτησαν εστία και γη δική τους, δεν άργησαν να αφομοιώσουν την παράδοση του χώρου και να δώσουν σ' αυτή και τη δική τους απόχρωση. Έ, ο Κώστας Λαζαρίδης

δούλεψε σκληρά στο σχολείο ως δάσκαλος, στην κοινωνία του χωριού του ως πνευματικός ηγέτης, με τη γραφίδα και τα βιβλία του για να κάνει κοινή συνείδηση το πόσο ωφέλιμη για το Ζαγόρι ήταν η εγκατάσταση των Σαρακατσάνων. Δεν ευθύνεται αν σε κάποια σημεία διαφεύστηκαν οι ελπίδες του. Γιατί οι Σαρακατσάνοι, Ζαγορίσιοι πια, δεν πήραν απ' αυτούς μόνο τις αρετές τους αλλά και τις αδυναμίες της παράδοσης. Μορφώθηκαν, έγιναν επιστήμονες, μπήκαν δυναμικά, χάρη στη ζωντάνια της ράτσας τους, στο χώρο της δημόσιας ζωής, όμως άρχισαν, όπως και οι παλιοί Ζαγορίσιοι, ν' αφήνουν τα χωριά, να μεταναστεύουν, επιτείνοντας έτσι την ερήμωσή τους...

Η σύνδεση πάλι του Κώστα Λαζαρίδη με τη φύση ήταν πολύπλευρη. Χαιρόταν τις ομορφιές της μ' όλους τους τρόπους, με εκδρομές για τη γνωριμία νέων τόπων, με την καλλιέργεια και περιποίηση κήπων και δέντρων, με τη φωτογραφική αποτύπωση του χώρου και τις συλλογές, συνεχής προσπάθεια να αποκρυπτογραφήσει τα μυστικά της. Η αγάπη του για τη φύση ξεκινούσε, όπως πάντα γίνεται, από το χωριό του, άπλωνε στο Ζαγόρι, προεκτεινόταν σ' όλη την Ελλάδα και ξαναγύριζε πάλι στη γενέθλια γη. Κάθε κομμάτι της ο Κώστας Λαζαρίδης το γνώριζε μ' όλες τις μορφές που παρουσιάζονται κατά την εναλλαγή των εποχών, το έπλεκε στις συγγραφές του, το συνένε με τους ανθρώπους, το ζωντάνευε. Τη φύση, για να τη γνωρίσει καλύτερα, τη μελετούσε και μέσα από τα βιβλία, ελληνικά και ξένα, κι ύστερα κατηφόριζε στη χαράδρα του Βίκου, βαθαίνοντας τα γεφύρια που τόσες φορές τα είχε περιγράψει, διάβαινε από μονοπάτια, άλλα γνωστά, άλλα παρθένα, λες κι ήθελε να σκαρφαλώσει στα ζωνάρια, να κουβεντιάσει με τ' αγριόγίδα και τ' άλλα ζώα του δρυμού, έσκυβε ύστερα στη γη, γιατί αυτός ήταν ο κύριος σκοπός του, να μαζέψει τα χόρτα και τα βότανα που έκρυβε ο τόπος, θησαυρός αρίφνητος, τηρώντας τους κανόνες που του έμαθαν τα βιβλία. Έτσι συγκρότησε τις συλλογές του με τη χλωρίδα του Βίκου, το ίδιο πολύτιμες, όσο και το αρχαιολογικό του.

Τι άλλο να πω για τον Κώστα Λαζαρίδη; Για την προσφορά του στην Παιδεία, αποστολή ευθύνης που σπάνια συναντάς στις μέρες μας, δασκαλομάνες τους έλεγαν τους παλιούς καλούς δασκάλους του Ζαγοριού, κι ήταν πολλοί, φίλοι αλησμόνητοι, που δημιούργησαν παράδοση στην εποχή τους, γι' αυτά θα μιλήσουν άλλοι, εκτενέστερα.

Θα τελειώσω με τη συνεισφορά του στην έκδοση αυτής της εφημερίδας «το Ζαγόρι μας». Ως το τέλος του στάθηκε η ψυχή της. Είσαχζε με κάθε τρόπο ν' ανεβεί ψηλότερα, να σχολιάζει με τα προβλήματα όλου του Ζαγοριού, κάθε χωριού και συνολικά, τάβλεπε ως συνέχεια του παρελθόντος και ως συνέχεια της εγκατάλειψής του από την Πολιτεία από τα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης. Και δεν αναφέρονταν μόνο στις Αρχές για να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους. Άνοιγε μαζί και την καρδιά του στους νέους, καρδιά γεμάτη συναίσθημα, νοσταλγία και πόνο, να τους κάνει να τον αφουγκραστούν με τα κείμενα που δημοσίευε σε κάθε φύλλο, χωρίς διακοπή, ιστορώντας τα παλιά κλη της αγαπημένης αυτής γης, την παιδεία της, τη διοίκηση και την κοινοτική οργάνωση, τις δόξες μαζί και τα πάθια της, τέτοια πατρίδα ήταν άδικο να την αγνοούν. Κι όταν όλη η συντροφιά μαζευόμαστε κατά καιρούς να κουβεντιάσουμε για το τι είχε γίνει και για το πως θα γινόταν καλύτερη η εφημερίδα, ο Κώστας έμοιαζε με έφηβο που λαχταρούσε να κάνει πράξη όλα του τα όνειρα. Εμείς ικανοποιούμαστε με λύσεις του εφικτού, αυτός τραβούσε μπροστά, μας άφηνε όλους πίσω, κι ήταν φυσικό να πικραίνεται κάποτε, γιατί όσα ήθελε δεν μπορούσαν να γίνουν με μίας...

Τώρα έφυγε αφήνοντας πίσω του κοσμήν ευωδία ιστορίας και παράδοσης, αγώνα μιας ζωής, γεμάτης αγάπης για τον τόπο που τον γέννησε, ασίγαστη φλόγα για την προκοπή του.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Ο μεγάλος Ζαγορίσιος

Ήταν και δεν ήταν... Μια φορά κι έναν καιρό, χρόνια πολλά πριν, στο Κουκούλι ένα πολύ όμορφο Ζαγοριόπουλο, ήταν στην άκρη του χωριού, κατά τη δύση, ένα σπιτί γεμάτο πάστρα και νοικοκυρεμένο, με όμορφη ολόκληρη πεντακάθαρη. Μέσα σ' αυτό τ' όμορφο σπιτικό ζούσε μια νοικοκυρεμένη Ζαγορίσια φαμίλια, ο παππούς με την κυρά μάνα την κυρά Θεονίτσα, έτσι τη λέγανε, μια θαυμάσια γρηούλα, ο γιός τους ο Παύλος, που ακολουθώντας τη Ζαγορίσια παράδοση της αποδημίας, ταξίδευε κι η γλυκύη και γεμάτη καλωσύνη γυναίκα του η Μόσχω.

Έκτος ήταν η Μόσχω, στις ώρες της... Κι ένα πρωί νύχτα, την ώρα που ο ήλιος έλαμπε και γέμιζε χρώματα τις γύρω βουνοκορφές, το φαράγγι του Βίκου και τους λόγγους του Ζαγοριού, με την βοήθεια της Παναγίας και του γαμπρού του χωριού, γιατί τότε είχαν γιστρά όλα τα Ζαγοροχώρια, γέννησε ένα έκτακτο μωρουδάκι, αγοράκι ήταν μια σταλιά όλο κι όλο... Ήταν απ' Τουρκίας το 1904...

Έτσι άρχισε τούτο το ζωντανό παραμύθι... Και το μωρουδάκι όλο μεγάλωνε κι ήταν γερό μα κι όμορφο, με τα ξανθά του μαλλιά και τα γαλάζια, παρθένα όμορφα, ματάκια του...

Η μάνα του η Μόσχω, έτσι τη λέγανε, το λάτρευε κι η γιαγιά η Θεονίτσα τούτη η δεύτερη μάνα, πάντα δίπλα του μέρα νύχτα, μη του λείψει τίποτα, μη κλάψει, μη λερωθεί...

Τ' αγόρι μεγάλωνε μέσα στην απερίσπαστη σιωπή και τη φροντίδα όλων... Κι ο νονός που το βάπτισε στην εκκλησία, του έδωσε τ' όνομα «Κωστάκης»...

Και τα χρόνια διάβαιναν και τ' αγόρι μεγάλωνε όλο υγεία κι εξυπνάδα. Κι ύστερα από πεντέξη χρόνια με μια κοσμοκώλη στο μικρό του ώμο, που είχε μέσα μια πλάκα κι ένα κοντύλι, πήγε με την Κυρά μάνα του στο σχολείο, τ' αλληλοδιδασκτικό τότε και πρόσφερε στην πρώτη τάξη. Κι άρχισε, γι' αυτό, ν' ανοίγει ο μεγάλος και δύσκολος δρόμος της μάθησης.

Και τα χρόνια, το ένα με τ' άλλο, περνούσαν και τ' αγόρι ο μικρός Κωστάκης, έδειχνε μια τρομερή έφεση, για μάθηση, που κράτησε απ' το 1910 ως το 1987 με τον ίδιο ρυθμό...

Και σα σχολάσε το Δημοτικό κι έδειχνε τόσο προκοπή στα γράμματα, η γιαγιά του η θαυμάσια γιαγιά Θεονίτσα το πήγε το παιδί στο Σχολα-

χείο στη Βίτσα, για να συνεχίσει τα γράμματα... Κι εκεί ήταν απ' τους πρώτους μαθητές, μαζί με το συμμαθητή του, απ' τη Βίτσα, το Δήμο Πίκο...

Κι όπως, ότι αρχινάει κάποτε σκολνάει, όπως λέει ο λαός, ο Κωστάκης με το απολυτήριο του Σχολαρχείου με άριστα, γύρισε στο χωριό του, με τόση χαρά, που χοροπηδώντας κατέβηκε τη Βιτσινή «σκάλα» πέρασε το γεφύρι Μίσου κι ανέβηκε τρεχάτος τη «σκάλα» του Κουκουλιού. Απέραντη η χαρά όλων κι ιδιαίτερα της Κυρά μάνας του, σαν διάβασε το βαθμό του στο απολυτήριο...

— «Μπράβο Κώστισι μου, μπράβο σου», τούπε, και τον φίλησε γλυκά στα δυο του μάτια και του σταύρωσε το κεφάλι, κάνοντας το σχήμα του σταυρού, με τα δυο της δάχτυλα...

— «Μπράβο μάτια μου, του ξανάπε, νάχεις τ'ν ευχή τ'ς Παναγίας και τ' Χριστού». Κι απ' τα μάτια της έβγαλε κόμπος δάκρυ χαράς κύλισε...

Για τον Κωστάκη άρχισε ένα καινούργιο πρόβλημα.

Τι θα έκανε; πού θα πήγαινε; Θα ταξίδευε στα ξένα σαν τόσα άλλα παιδιά;

Όχι δε θα πήγαινε στα ξένα... «Το παιδί θα μαθ' γράμματα» έτσι είπε με αποφασιστικότητα, η γιαγιά, και όλοι συμφώνησαν.

Όμως άλλες οι βουλές των ανθρώπων κι άλλες του Θεού. Κι η μάνα η γλυκύτατη Μόσχω αρρώστησε βαριά, γεμίζοντας το χαρούμενο σπιτικό, με τη βαριά ατμόσφαιρα της ανησυχίας. Κι οι γιαγροί που την κούραραν, είχαν απελπισθεί, μια κι έβλεπαν την εξέλιξη της αρρώστιας... Κι ο χάρος παραμόνευε... Ζήλευε, φθονούσε το ήσυχο, το ευτυχισμένο σπιτικό... Κι ένα πρωί νύχτα μπήκε ύπουλα στο σπιτί και τόξεψε τη λεβέντισσα που προσπάθησε να διαφύγει ν' ανθίξει κι έκλεψε τα μάτια της για πάντα... Πόσος πόνος, πόσος θρήνος, πόση πίκρα κόνεψε με μίας και νιόμισε το χαρούμενο σπιτικό. Κι ο Κωστάκης κι η αδελφούλα του η Ευσεβεία, έμειναν ορφανά, χάσανε τον ισκίο και τη μητρική θαλπωρή και τη σιγουριά, που βρισκανε στη μητρική αγκαλιά. Όμως σαν τα κλωσσοπούλια σφίχτηκαν στην αγκαλιά της Κυρά μάνας, που τ' αγκάλιασε με σιγουριά... Τη ζωή για να την περάσει, χρειάζεται πάλι και ζωντάνια που δεν έ-

λειψαν, παρά την ηλικία της, από τη γιαγιά τη Θεονίτσα. Και στάθηκε πλάι' στα δυο ορφανά κι είπε, με αποφασιστικότητα: ...«Θα τα σμαρτήσουμε τα μοιρολόγια τώρα και θα πάμε το παιδί στα Γιάννινα, για να πάει στο Γυμνάσιο...». Κι έτσι γίνηκε. Δεν ήταν απ' τις γυναίκες που τρέμουν μπροστά στα κάθε είδους εμπόδια η γιαγιά, κι άρχισε τις ετοιμασίες για τον Κωστάκη, λίγες μέρες πριν αρχίσουν τα σκολιά... Και μια μέρα, πριν καλά - καλά βγει ο ήλιος και γεμίσει ομορφιά το φθινοπωρινό Ζαγόρι, κίνησαν με φορτωμένα στο γαϊδουράκι τους τα πράγματα του παιδιού, αφού πρώτα κάνανε το σταυρό μπροστά στο «Κονοστάσι» με την αναμμένη καντήλα. Κύταξαν γιαγιά κι εγγονός τη γλυκύτατη μορφή της Παναγίας, κάνανε άλλη μια φορά το σταυρό τους, αποχαιρέτησαν όλους κι άκουσαν τις ευχές των για καλή πρόοδο...

Άπραγος, μαζεμένος στον εαυτό του ο Κωστάκης, σαν παιδί εκείνου του καιρού, φοβισμένος, γιατί πάντα το άγνωστο φοβίζει, πνεμόνος που θα χώριζε απ' την αδελφούλα του, που τόσο αγαπούσε, με τ' απ' το χωριό του. Ήταν γεμάτος στενοχώρια και πίκρα. Κι η κυρά - μάνα η κα' υμένη, με συμβουλές και γλυκόλογα τούλεγε... «ά'ντι μάτια μ' θα μάθ' γράμματα κι θα γέν' μεγάλους καμάρ ολνών μας, ά'ντι μη μ' στίνουχου-ρίεσσ»...

Με τούτα τα λόγια της κυρά - μάνας του, που του έδιναν θάρρος ο Κωστάκης είχε μια έκρηξη χαράς και γέλιου, που ανακούφιζε την κα' υμένη τη γρηούλα...

Κι όλο προχωρούσαν. Και σαν πέρασαν τη Ντοβρά κι έφτασαν στην Αγία Παρασκευή, πούναι πάνω από το χωριό κι ανηγάψανε, για πρώτη φορά, ο μικρός, τον κάμπο, που απλώνονταν χαμηλά μπροστά του, κι είδε, στο βάθος του ορίζοντα τα Γιάννινα, ένωσε μέσα του τόση πρωτογνωρή χαρά, που ξεχείλισε σ' ένα χαρούμενο τρανταχτό γέλιο, που γιόμισε και την κυρά - μάνα χαρά...

Κι έφτασαν στα Γιάννινα αργά το απόγευμα και πήγαν στο «Χάν» του Γασκέλη, έσπασαν και τά'σαν το γαϊδουράκι κι έπιασαν κι ένα δωμά-

τιο...

Κι ο Κωστάκης, που για πρώτη φορά έβλεπε τη μεγάλη πολυτεία, όλο στο παραθύρι φύλαγε και χάριζε το δρόμο τ' αμάξια και την κίνηση...

Και το πρωί φάγανε λίγο ψωμότυρο, πήρε ο μικρός τα βιβλία του και γεμάτος φόβο μα και χαρά, πήγαν στη «Ζωσιμαία». Άμα το παιδί αντίκρισε τη μεγαλόπρεπη είσοδο ένιωσε κάτι σαν φόβο μα και σαν περηφάνεια και μπήκε θαρρετά κάνοντας το σταυρό του. Η γιαγιά του έμεινε απ' έξω, που ήταν κι άλλοι γονείς και σταυροκοπήθηκε.

Τούτη η είσοδος στο μεγάλο σχολείο σημάδεψε τη στροφή της ζωής του παιδιού, που ένωσε μέσα του, πως θ' ανέβει θ' ανέβει... ως την κορυφή.

Κι ο Κωστάκης μπήκε από τους πρώτους στη «Ζωσιμαία» και συνεχίστηκε η πρόδοός του, σ' όλες τις τάξεις, με τον ίδιο ρυθμό.

Από τα πρώτα χρόνια γνωριστηκάμε κι από τότε ριζώσε η φιλία μας, που συνεχίστηκε ως τις 17 του Οκτωβρίου 1987. Και τα καλοκαίρια με τις «παύσεις» πήγαινε στο χωριό του, ο Κώστας, μα κι εκεί δε χασομερούσε. Μια δυο χρονιές πήγε δάσκαλος στα «κωνάκια» των Τσουμαναίων, στην Αγία Παρασκευή του Τσεπελόβου. Μάθαινε γράμματα τα Σαρακατσάνοπουλα ένα δυο μήνες το καλοκαίρι και πληρώνονταν και οικονομούσε χρήματα για συνέχιση του Γυμνασίου.

Εκεί νεαρός, πολύ νεαρός τότε, γνώρισε ένα Δανό καθηγητή, που έζησε δυο καλοκαίρια με τους Σαρακατσάνους κι ερευνούσε και μελετούσε τη ζωή τους.

Αυτά τα καλοκαίρια με το Δανό καθηγητή δημιούργησαν τα πρώτα μα έντονα ερεθίσματα για την έρευνα και τη λαογραφία που ύστερα από χρόνια τον ανέβασαν στην κορυφή.

Με το Δανό αυτό καθηγητή ο Λαζαρίδης σαν ολοκληρωμένος πια λαογράφος και συγγραφέας, ήρθε σ' επαφή με αλληλογραφία και τούτσιελε και το βιβλίο που τότε έγραψε για τους Σαρακατσάνους...

Και σκόλασε το Γυμνάσιο με απίστευτη πρόοδο κι εξαιρετή διαγωγή.

Προσφορές
για το Ηρώο της
Ζαγορίσιας γυναίκας

Ο κ. ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ στη μνήμη του Κώστα Λαζαρίδη δρχ. 25.000
Η κ. ΛΙΑΝΗ Κ. ΠΑΛΗΟΥ για τη συμπλήρωση 2 χρόνων από το θάνατο του συζύγου της Καθηγήτ. Κων. Παληού δρχ. 10.000
Η κ. ΖΟΥΓΚΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΑΜΑΛΙΑ δρχ. 3.000

Τι θα γίνει όμως τώρα; θα τερματίσει εδώ τη μάθηση; Ο Κώστας Λαζαρίδης είχε μεστώσει πια και στο σώμα και στο νου. Δεν ήταν το άπραγο αγόρι, που με την κυρία - μάνα του κατέβηκε στα Γιάννινα, για να φοιτήσει στο Γυμνάσιο... Τώρα ήταν ένας λεβέντης κι ολοκληρωμένος έφηβος... Έτσι και σαν από διαίσθηση, πήρε την απόφαση και γράφτηκε στο «Μονοτάξιο Διδασκαλείο» που εκείνο το χρόνο ιδρύθηκε (1924) και μαζί με το Δήμο Πίκο το φίλο του από τη Βίτσα έδωσαν εξετάσεις και μπήκαν από τους πρώτους.

Πόσο τους ζήλεψε τότε, εγώ ήμουνα στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου και την άλλη χρονιά πήγα κι εγώ στο Μονοτάξιο. Και βγήκε το 1925 Δάσκαλος και υπηρέτησε στην Καλωτά στο Ζαγόρι και μετά στο Κουκούλι του.

Ο μεγάλος του έρωτας, η λαχτάρα του, η αγάπη του, ήταν δοσμένη στη μάθηση και στο Κουκούλι. Και μια και το χωριό του, όπως κι όλοι τ' άλλα Ζαγοροχώρια, είχε πάρει τον κατήφορο κι ήταν πρσανταχτά φανερή η πληθυσμική του αποψίλωση, εργάστηκε με αυταπάρνηση για το σταμάτημά της...

Δεν ξέχασε ούτε στιγμή την έρευνα και τη λαογραφία. Σαν τη μέλισσα μάζευε, μάζευε μαγεμένους λες, από τη ζωή των παλιών, των περασμένων... Κι έγραφε κι έγραφε κι ερευνούσε κι όλο μάζευε... Αχόρταγος ήταν. Χιλιάδες παλιά χαρτιά μάζευε και τα ταξινόμησε, τίποτε απαξινόμητο στο αρχείο του...

Κι ο σχολικός του κήπος, έτσι ήταν τότε τα σχολεία μας, όλα είχαν από ένα σχολικό κήπο. Ο σχολικός κήπος στο Κουκούλι του έδειξε το μονοπάτι για τη βοτανολογική κι ο Κώστας Λαζαρίδης έγινε ένας ερασιτέχνης θαυμάσιος, παθιασμένος, βοτανολόγος, που μπορώ με βεβαιότητα να πω, πως με τα εδικά βιβλία που έφερε από το Παρίσι, για να βοηθηθεί, ξεπέρασε και επιστήμονες βοτανολόγους, που του ζητούσαν πολλές φορές τη γνώμη του. Στην προσπάθειά του βοηθήθηκε πολύ από τον Γαλλομαθη γειτονό Μπαρμπα - Γιάννη Μαλδογιάννη που του υπέδειξε την προμήθεια των σχετικών βιβλίων, από τη Γαλλία. Για την προσπάθειά του αυτή, συνεργαζόταν και με το ίδρυμα «Γουλιανδρή» που πάντα του ζητούσαν τη γνώμη του...

Το ξεπαρουσί, που γεμάτο δέος ξεκίνησε για το Γυμνάσιο με την Κυρία - μάνα του, έγινε τώρα Δάσκαλος, γεμάτος παρηρησία, ήθος, μόρφωση κι εργατικότητα. Και τα χρόνια περνούσαν κι ο Κώστας Λαζαρίδης ένοιωθε την ανάγκη να βρει έναν σύντροφο, για να τον νοιώθε πλάι του συμπαρεστώτη. Και τον βρήκε. Ήταν η Λόπη Ανδρ. Γκούρη, μια όμορφη κοπέλλα από το Τσεπέλοβο. Και παντρεύτηκαν κι έζησαν ευτυχισμένοι, γιατί η Λόπη αποδείχτηκε άριστη σύζυγος και σύντροφος, για τον Κώστα Λαζαρίδη, πραγματικά άξια. Του συμπαραστάθηκε πάντα μ' απόλυτη αφοσίωση. Πάντα μαζί, ποτέ δε χώσαν...

Όπως έγραφα και πιο πάνω, το πιαβόσε η μάθηση, έτσι φοιτήσε στη «μετεκπαίδευση» δυο χρόνια και σαν τελείωσε ξαναγύρισε στον τόπο μας φωτισμένος και γεμάτος αυτοπεποίθηση κι εργατικότητα. Αργότερα γιατί πάντα σε μαγνήτης τον τραβούσε η μάθηση, με δικές του δαπάνες πήγε με εκπαιδευτική άδεια στην Ελβετία και φοιτήσε στο Ινστιτούτο Ρουσσώ. Εκεί έμαθε τέλεια και τη Γαλλική, που τόσο του χρειάστηκε. Και ξαναγύρισε στα Γιάννινα όπου δίδαξε σε σχολεία της πόλης. Δεν ξέχασε όμως και τις άλλες του σχολικές, ούτε την έρευνα και την λαογραφία ούτε τη συλλογή των φυτών που με τόσο μεράκι κατήρτιζε. Ποσες φορές για τη συλλογή του αυτή δεν κινδύνευε στα βράχια και τους γκρεμούς του Βίκου και του Ρογκοβού, όπου βρήκε κι ένα ωραιότατο άνθος το «Ελέγκισμος» όπως μου έλεγε. Τι δύναμη, αλήθεια, που έχει η πίστη και η θέληση. Ποσες φορές φορτωμένος μ' ένα μεταλλικό κύλινδρο, για να βάζει τα φυτά και με την κλίτσα του, δε στάθηκε μαγεμένος από θαυμασμό μπρος στο υπέροχο θέαμα της Ζαγορίας, της θαυμαστής Ζαγορίας μας...

Ο Κώστας Λαζαρίδης δε στάθηκε, από πολύ νέος, μακριά κι αμέτοχος από τη συνδικαλιστική κίνηση, γιατί ήταν φιλελεύθερο πνεύμα, γεμάτος παρηρησία.

Από το σύλλογο των δασκάλων στο Ζαγόρι έφτασε καταξιωμένος πια στη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος σαν Γενικός Γραμματέας της. Κι εργάστηκε για τη Δασκαλοοικογένεια με πίστη στα δικά της και μαχητική κόπηση.

Υπηρέτησε και σαν αναπληρωτής Επιθεωρητή στην Εκπαιδευτική Περιφέρεια Πλωγνίου κι εργάστηκε θαρραλέα για την αναβάθμιση της Εκπαίδευσης και των εργατών της. Όμως η ξεχωριστή του μόρφωση κι δράση του στο συνδικαλισμό, η συμμετοχή που στην Εθνική Αντίσταση ο φιλελευθερισμός του, η παρηρησία της γνώμης του, η χωρίς όρια υποστήριξη του δίκαιου και η χωρίς καμιά υπεκφυγή καταδίκη της άδικης καταγορίας, για συναδέλφους του, ώθησαν, δυστυχώς, μικρούς ανθρώπους, να τον κατηγορήσουν σαν εχθρό της Πατρίδας!

Τους αντιμετώπισε μ' όλο του το θάρρος, χωρίς ούτε ελάχιστο να διστάσει κι όπως ήταν επόμενο δικαιώθηκε. Και δεν μνηστικάσε... Ήταν τόσο απίθανα ανεξίτηλος, τόσο αγνός, τόσο απέραντος καλός...

Όπως είδατε δεν ήταν εύκολη η ζωή του...

37 χρόνια υπηρέτησε την Παιδεία απολύτως ευδόκιμα. Κι όλα αυτά τα χρόνια αγόραζε βιβλία και περιοδικά ελληνικά και ξένα με περχόμενο επίσημο. Κι έγραφε, όλο έγραφε χωρίς σταματημό. Στο σπίτι του έχει στο αρχείο του είκοσι χιλιάδες σελίδες χειρόγραφες ή με γραφομηχανή, με λαογραφικό, Γεωγραφικό και Ιστορικό υλικό, για το Ζαγόρι και την Ήπειρο...

Πόσο θα χρειασθούν τούτα τα χαρτιά, στους ερευνητές της ζωής και της Ιστορίας του Ζαγοριού μας.

Γι' αυτό ότι είχε και δεν είχε τα δώσει στο Ριζάριο Ίδρυμα, μαζί μ' ένα παλιό αρχοντικό δίπλα στο πατρικό του σπίτι στο Κουκούλι και με συμβολαιογραφική πράξη δημιουργήθηκε το «ΛΑΖΑΡΙΔΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ» με έδρα το Κουκούλι. Αυτή του η δωρεά δείχνει την απέραντη αγάπη του για το Ζαγόρι και τη νεολαία και τον εντάσει στην πλειάδα των Ζαγορισίων Ευεργετών. Όλα του τα βιβλία, γύρω στις πέντε χιλιάδες, τα χειρόγραφα, τα παλαιά έγγραφα, τα βιβλία της μικρής Ζαγορίσιας Βιβλιοθήκης, η περιήρησή, η με τόσο μεράκι και μεράκι βοτανολογική συλλογή του, που αρριθμεί πάνω από χίλια βότανα και το αρχοντικό θα αποτελέσουν το Λαζαρίδειο Ίδρυμα.

Το Ίδρυμα αυτό αν οργανωθεί από ειδικούς σ' αυτά, θ' αποβεί ένας πόλος έλξης ερευνητών της Ιστορίας, της Κοινωνικής Ζωής και του τρόπου διοίκησης του Ζαγοριού μας στα περασμένα, της Παιδείας, των νόμων του και των εθίμων του. Και δεν πρέπει για κανένα λόγο ν' απομακρυνθεί από το χωριό του Κώστα Λαζαρίδη.

Η θαυμάσια γυναίκα του, η στοργική Λόπη και οι Κουκουλιώτες ποτέ δεν πρέπει να επιτρέψουν τη μετακίνηση αυτού του ωραίου ιδρύματος από το Κουκούλι, θάνατι ασέβεια στη μνήμη του.

Ήταν όμως άτυχος, τώρα που οι εργασίες της επισκευής στο αρχοντικό κοντεύουν να ολοκληρωθούν και θα άρχιζε η τοποθέτηση των δωρηθέντων ο Αρχάγγελος τον άρπαξε απ' ανάμεσά μας, και σαν άξιος που ήταν τον οδήγησε στον Απόστολο Πέτρο, που με χαρά του άνοιξε τις πύλες του Παραδείσου.

Ο Κώστας Λαζαρίδης έπεσε στις επάλξεις, στη μάχη για τη ζωή του Ζαγοριού μας, στις 17 Οκτωβρίου 1987. Έτσι πέθανε αυτός ο Μεγάλος Ζαγορίσιος.

Εμείς οι φίλοι του, οι χωριανοί του, οι Ζαγορίσιοι, που μας ορφάνεψε δε θα τον ξεχάσουμε...

«Θεμελιωμέν' η μνήμη Σου, θα μείνει

στην καρδιά μας».

Φίλατε αδελφέ Κώστω Λαζαρίδη «Δε με βρέξει ποτέ το σύννεφο κι ο άνεμος σκληρός λες μη σκορπίσει το χώμα το μακάριο που σε σκεπάζει».

Αιώνια θα είναι η μνήμη Σου. Τσεπέλοβο 21—10—87

Ε. Γ.

ΑΛΕΥΡΟΠΙΤΕΣ — ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΓΕΥΜΑΤΑ ΕΥΓΕΝΙΑ ΝΑΤΣΟΥΛΙΔΟΥ ΚΗΠΟΙ ΤΗΛ.: (0653) - 51.238 και για τους νέους ΠΙΤΣΕΣ — ΜΑΚΑΡΟΝΑΔΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Η μεγαλύτερη Ζαγοριακή ιστορική φυσιογνωμία

Φρίξον Ήλιε, στέναζον η Ζαγοριακή Γη και κλονούναι ημιτελείς αδημοσίετες εργασίες του π.χ. τα τοπωνύμια του Ζαγοριού. Δημοτικιστής — όπως όλοι οι αξιόλογοι δάσκαλοι του καιρού του — διέθετε ευχέρεια στο γράψιμο και εμπιστευόταν την πρώτη γραφή, ίσως γιατί είχε πολύ που να φεύγει. Πλην ο λόγος του παρουσιάζει πλάσθαρότητα και πλατεϊασμούς μα ποτέ ασυνταξίες. Πέρα από τον αβυσθάλ των σελίδων και την όποια ποιότητα της γραφής, ακούγεται τεράστιο υλικό σχετικό με την ιστορική και κοινωνική πορεία του Ζαγοριού. Και δεν εννοούμε μόνο τα ιστορικά στοιχεία από ιστορικούς του παρελθόντος και δυσχερέστερα έντυπα που συχνά αναφέρονταν σ' αυτά, ο Κ. Π. Λ. ανάλυσε και από πηγές που ανακάλυπτε ερευνώντας κυρίως στο χωριό του και σε πλησιόχωρα (είναι μεγάλος ο όγκος των χειρογράφων που θα έχει στη διάθεσή του ο μελετητής όταν και εάν λειτουργήσει στο Κουκούλι το Λαζαρίδειο Ίδρυμα).

Ο Κώστας υπήρξε η μεγαλύτερη νεότερη Ζαγοριακή ιστορική φυσιογνωμία. Υπήρξε προσεκτικός ιστορικός ερευνητής, ιστορικός δάσκαλος, Κοινωνικός Ζωής και του τρόπου διοίκησης του Ζαγοριού μας στα περασμένα, της Παιδείας, των νόμων του και των εθίμων του. Και δεν πρέπει για κανένα λόγο ν' απομακρυνθεί από το χωριό του Κώστα Λαζαρίδη.

Η θαυμάσια γυναίκα του, η στοργική Λόπη και οι Κουκουλιώτες ποτέ δεν πρέπει να επιτρέψουν τη μετακίνηση αυτού του ωραίου ιδρύματος από το Κουκούλι, θάνατι ασέβεια στη μνήμη του.

Ήταν όμως άτυχος, τώρα που οι εργασίες της επισκευής στο αρχοντικό κοντεύουν να ολοκληρωθούν και θα άρχιζε η τοποθέτηση των δωρηθέντων ο Αρχάγγελος τον άρπαξε απ' ανάμεσά μας, και σαν άξιος που ήταν τον οδήγησε στον Απόστολο Πέτρο, που με χαρά του άνοιξε τις πύλες του Παραδείσου.

Ο Κώστας Λαζαρίδης έπεσε στις επάλξεις, στη μάχη για τη ζωή του Ζαγοριού μας, στις 17 Οκτωβρίου 1987. Έτσι πέθανε αυτός ο Μεγάλος Ζαγορίσιος.

Εμείς οι φίλοι του, οι χωριανοί του, οι Ζαγορίσιοι, που μας ορφάνεψε δε θα τον ξεχάσουμε...

«Θεμελιωμέν' η μνήμη Σου, θα μείνει

στην καρδιά μας».

Φίλατε αδελφέ Κώστω Λαζαρίδη «Δε με βρέξει ποτέ το σύννεφο κι ο άνεμος σκληρός λες μη σκορπίσει το χώμα το μακάριο που σε σκεπάζει».

Αιώνια θα είναι η μνήμη Σου. Τσεπέλοβο 21—10—87

Ε. Γ.

ΑΛΕΥΡΟΠΙΤΕΣ — ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΓΕΥΜΑΤΑ ΕΥΓΕΝΙΑ ΝΑΤΣΟΥΛΙΔΟΥ ΚΗΠΟΙ ΤΗΛ.: (0653) - 51.238 και για τους νέους ΠΙΤΣΕΣ — ΜΑΚΑΡΟΝΑΔΑ

ΜΑΝΘΟΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ

Το δημοσιευμένο, μόνο σε βιβλία και ανάτυπα έργο του φθάνει στις 3.800 σελίδες. Ακόμα υπάρχουν σε τοπικές εφημερίδες και περιοδικά πάμπολλα σημειώματά του καθώς και ημιτελείς αδημοσίετες εργασίες του π.χ. τα τοπωνύμια του Ζαγοριού. Δημοτικιστής — όπως όλοι οι αξιόλογοι δάσκαλοι του καιρού του — διέθετε ευχέρεια στο γράψιμο και εμπιστευόταν την πρώτη γραφή, ίσως γιατί είχε πολύ που να φεύγει. Πλην ο λόγος του παρουσιάζει πλάσθαρότητα και πλατεϊασμούς μα ποτέ ασυνταξίες. Πέρα από τον αβυσθάλ των σελίδων και την όποια ποιότητα της γραφής, ακούγεται τεράστιο υλικό σχετικό με την ιστορική και κοινωνική πορεία του Ζαγοριού. Και δεν εννοούμε μόνο τα ιστορικά στοιχεία από ιστορικούς του παρελθόντος και δυσχερέστερα έντυπα που συχνά αναφέρονταν σ' αυτά, ο Κ. Π. Λ. ανάλυσε και από πηγές που ανακάλυπτε ερευνώντας κυρίως στο χωριό του και σε πλησιόχωρα (είναι μεγάλος ο όγκος των χειρογράφων που θα έχει στη διάθεσή του ο μελετητής όταν και εάν λειτουργήσει στο Κουκούλι το Λαζαρίδειο Ίδρυμα).

Κρίμα που ο Κ. Π. Λ. αισθάνθηκε στα μέσα του βίου του από το ασίγηστο πάθος για την Ιστορία και τη Λαογραφία (η αυτή χρονική καθυστέρηση παρουσιάστηκε και σ' άλλους ερευνητές της περιοχής μας). Αν αυτό το πάθος, αυτός ο οίστρος εκδηλώνονταν πριν από το 1940, προτού δηλ. καταστροφούν «χαρτιά» και χαθούν «μνήμες» (και μαζί τους πλήθος λαογραφικά στοιχεία), τότε η Ιστορία του Ζαγοριού κατά τους δυο τελευταίους αιώνες θα είχε καταστεί πληρέστερα για όλους τους οικισμούς (ευτυχώς που υπάρχει και ο Λαμπριδής μας). Γιατί στο Ζαγόρι, περισσότερο από άλλες περιοχές, τα χειρόγραφα αφθονούσαν αφού και οι γυναίκες γνώριζαν γραφή. Τώρα, φοβόμαστε, πως ο φοβερίτης της περιοχής μας σταμάτησε μαζί με τους μύλους του λόγου γιατί το νερό λιγοστό και πρέπει ν' αναζητηθούν θρυσσιόμανες ίσως στα Γιάννινα (σε Συμβολαιογραφεία και Ζαγορίσιων σπίτια που δεν έγιναν πολυκατασκευές) ή σε αρχεία της Κωνσταντινούπολης και άλλων πόλεων της Ευρώπης. Μα ρωτιέμαι αν υπάρχει κουράγιο για το κυνήγι υποτιθέμενου θησαυρού που δεν έχει πέραση στην εποχή μας. Ακόμη φοβόμαστε πως σύντομα θα εκδηλωθεί κόπηση περί τα τοιαύτα και θ' ακολουθήσει πλήρης αδιαφορία τουλάχιστο για την περιοχή μας και οι παρήλικες δεν είναι πια ικανοί ν' αντισταθούν για πολύ.

Αν και δεν έδωσε ο Κ. Π. Λ. έργο «σύνθεσης», πλην οι εργασίες του είναι ασφαλής οδηγός για όσους μελετητές (κυρίως φοιτητές) ασχολούνται με τα Ζαγοριακά και θελουν εντάρχημα για τους κάποιες ηλικίας Ζαγορίσιους. Ίσως, γιατί όχι μελλοντικά, να σταθεί και πολύτιμος τροφός με θέματα και στοιχεία αν τυχόν επιχειρηθεί μυθιστορηματική ανασύνθεση της αλλοτινής ζωής των χωριών μας. Ο κατάλογος των εντύπων που συντάξαμε πιθανώς να βοηθήσει γι' αυτά.

Εμείς, οι συναθλητές του στο περιοδικό, θα έχουμε στο Γραφείο που συνεδριάζουμε πάντα αδειανό το κάθισμα που συνήριζε να μένει Εικείνος για να αισθανόμαστε τη φιλική και καθοδηγητική παρουσία του.

Και ο κατάλογος είναι:

1. Περί σχολικού κήπου (σελ. 120), Γιάννινα 1949.
2. Η Εθνική Πνευματική λαμπάδα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας (Ιστορία της Σχολής Κουκουλιού — Ζαγοριού. Σελ. 64), Γιάννινα 1950.
3. Δημήτριος Ρίζος (σελ. 20), Γιάννινα 1955.
4. Πως να μάθουμε γράμματα σ' όσους δεν ξέρουν (σελ. 44), Αθήνα 1955.

5. Το Ζαγόρι και τα εφήμερα προβλήματά του (ανάτυπο, σελ. 18), Γιάννινα 1955.
6. Ο Σαμαρινιώτης αγωνιστής Καπετάν Αρικούδας (με συνεργασία Μ. Μακρή, σελ. 60), Γιάννινα 1961.
7. Απαραίτητες εξηγήσεις (ανακοίνωση υποψήφιου Αιρ. Εκπαίδ. Συμβούλου, σελ. 24), Γιάννινα 1961.
8. Αχιλλεύς Βάντζος (με συνεργασία Μ. Μακρή, σελ. 22), Γιάννινα 1961.
9. Ο Δάσκαλος του Γένους Νεόφυτος Δούκας (ανάτυπο, σελ. 18), Γιάννινα 1962.
10. Ο Τσεπέλοβιτης Νικόλαος Παπαδόπουλος (ανάτυπο, σελ. 8), Γιάννινα 1962.
11. Ο Καπεσοβίτης δάσκαλος Κων. Βαρτζώκας (ανάτυπο, σελ. 12), Γιάννινα 1962.
12. Ζαν Ζακ Ρουσσώ (σελ. 34), Γιάννινα 1962.
13. Πως πάτησε το Τσεπέλοβο ο λήσταρχος Νταβέλης (ανάτυπο, σελ. 12), Γιάννινα 1963.
14. Ο καθηγητής του Παν(μίου) Κων. Φρεαρίτης (ανάτυπο, σελ. 12), Γιάννινα 1963.
15. Η ιστορική οικογένεια των Μισαίων (ανάτυπο, σελ. 14), Γιάννινα 1965.
16. Ιστορικές αλήθειες για τον Γεώργιο Νταβέλη (ανάτυπο, σελ. 14), Γιάννινα 1965.
17. Μποντλαίρική, Γιάννινα 1966.
18. Γιοσέφ Ελιγιά, Γιάννινα 1966.
19. Ο Καλωτάτης καθηγητής Αναστάσιος Ζιάκας (ανάτυπο, σελ. 12), Γιάννινα 1966.
20. Το Εποπτικό προσωπικό της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ανάτυπο, σελ. 18), Γιάννινα 1966.
21. Δημήτριος Σαλαμάγκας (ανάτυπο, σελ. 4), Γιάννινα 1968.
22. Άγνωστοι Εθνικοί Αγωνιστές από το Κουκούλι (ανάτυπο, σελ. 6), Γιάννινα 1969.
23. Το Πνευματικό Ζαγόρι στα χρόνια της Τουρκοκρατίας (σελ. 56), Γιάννινα 1969.
24. Η διαθήκη του Ευγενίου Πλακίδα (σελ. 40), Γιάννινα 1969.
25. Ο δάσκαλος Κωστάκης Ηλ. Παπαγεωργίου και το Καπέσοβο — Ζαγοριού (σελ. 40), Γιάννινα 1969.
26. Η Δρακονίμη στο Παπιγκιότικο βουνό (σελ. 40), Γιάννινα 1970.
27. Ελάτε στο Ζαγόρι να θαυμάσετε του Βίκου τη χαράδρα (σελ. 80), Γιάννινα 1971.
29. Ο Δάσκαλος του Γένους Γεώργιος Γεννάδιος (σελ. 32), Γιάννινα 1971.
30. Ο Εθνικός αγωνιστής Κων(σταντίνος) Ράδος και οι Εθνικοί ευεργέτες από το Τσεπέλοβο (σελ. 56), Γιάννινα 1971.
31. Ο Εθνικός αγωνιστής και φιλογενέστατος Αν. Μανιάκης (σελ. 40), Γιάννινα 1971.
32. Η ατομική ιδιοκτησία στο Ζαγόρι (σελ. 60), Γιάννινα 1972.
33. Προσκύνημα στον Άγιο Μηνά μας (σελ. 24), Γιάννινα 1972.
34. Συμπληρωματικά στοιχεία στα υπ' αριθ. 1-10 βιβλία της Μ. Ζ. Β. (σελ. 36), Γιάννινα 1972.
35. Το χωριό μου το Κουκούλι Α' (σελ. 96) Γιάννινα 1973.
36. Δημήτριος Μ. Σάρρος (σελ. 52), Γιάννινα 1973.
37. Ζαγόρι και Δημοτική Μούσα (σελ. 56), Γιάννινα 1973.
38. Ονομαστές έρυσες και νερά στο Ζαγόρι Α' (σελ. 64), Γιάννινα 1974.
39. Ο Δάσκαλος του Γένους Αναστάσιος Σακελλαρίου (σελ. 12), Γιάννινα 1974.

- 76), Γιάννινα 1974.
40. Παραδοσιακά παιχνίδια του χωριού μου (ανάτυπο, σελ. 46), Γιάννινα 1975.
41. Ο γιατρός Αν. Λιάπης (σελ. 144), Γιάννινα 1975.
42. Ο Καπεσοβίτης Λεξικογράφος Κώστας Γεωργίου (σελ. 48, Γιάννινα 1975.
43. Μπάγια Α' (σελ. 164), Γιάννινα 1975.
44. Συμπληρωματικά Β' (σελ. 48), Γιάννινα 1976.
45. Το Ζαγόρι και ο Κοσμάς ο Αιτωλός (σελ. 82), Γιάννινα 1976.
46. Παρατηρήσεις στα Μετεωρολογικά φαινόμενα (ανάτυπο, σελ. 16), Γιάννινα 1976.
47. Το χωριό μου το Κουκούλι Β' (σελ. 52), Γιάννινα 1977.
48. Τα κοινά μεζάτια στο Ζαγόρι (σελ. 56), Γιάννινα 1977.
49. Το χωριό μου το Κουκούλι Γ' (σελ. 96), Γιάννινα 1977.
50. Μνήμη Κώστα Κρουστάλλη (σελ. 56), Γιάννινα 1978.
51. Το Ζαγόρι και η γυναίκα της Πίνδου (σελ. 88), Γιάννινα 1978.
52. Ανέκδοτα ιστορικά έγγραφα από το Βορειοηπειρωτικό Αγώνα του 1914 (σελ. 104), Γιάννινα 1979.
53. Δημήτριος Γ. Ρίζος (σελ. 88), Γιάννινα 1979.
54. Ο Παύλος Μελάς στα Σαρακατσάνικα κονάκια (ανάτυπο, σελ. 8), Γιάννινα 1980.
55. Από τα λαογραφικά του χωριού μου Κουκούλι — Ζαγοριού (ανάτυπο, σελ. 64), Γιάννινα 1980.
56. Μπάγια Β' (σελ. 128), Γιάννινα 1980.
57. Το τρίτο γεφύρι του Κουκούλι «Καλογερινό» ή του «Πλακίδια» (ανάτυπο, σελ. 6), Θεσσαλονίκη 1981.
58. Η Κουκουλιώτικη Ασπράκα και η «παλιοκούλια» (ανάτυπο, σελ. 16), Γιάννινα 1981.
59. Ο Τσεπελοβίτης Εθνικός ευεργέτης Γεώργιος Μπίκας και το γεφύρι στο Λυκόστομο (σελ. 48), Γιάννινα 1982.
60. Συμβολή στην ιστορία του Ζαγοριού (σελ. 80), Γιάννινα 1982.
61. Θρησκευτικά μνημεία και αγιογραφία του Ζαγοριού (σελ. 66), Γιάννινα 1982.
62. Συμπληρωματικά μνημεία και αγιογραφία του Ζαγοριού (σελ. 68), Γιάννινα 1982.
63. Συμπληρωματικά Γ' (σελ. 48), Γιάννινα 1982.
64. Ήθη, έθιμα και δημοτικά τραγούδια γύρω από το ταξίδι. Καλές και κακές επιπτώσεις του ταξιδιού για το Ζαγόρι (σελ. 158), Θεσσαλονίκη 1983.
65. Πέτρος Α. Κόικωρος (σελ. 96), Γιάννινα 1983.
66. Χλωρίδα περιοχής Κουκούλι — Ζαγοριού και χαράδρας Βίκου (ανάτυπο, σελ. 8), Γιάννινα 1983.
67. Ζαγορίσιος ταξιδιωτισμός (ανάτυπο, σελ. 28), Θεσσαλονίκη 1983.
68. Το Στρούμπινο σχολείο στην Πάτρα (ανάτυπο, σελ. 6), Γιάννινα 1983.
69. Το τέχνασμα του Θωδωρή (ανάτυπο, σελ. 14), Αθήνα 1983.
70. Το χωριό μου το Κουκούλι Δ' (σελ. 80), Γιάννινα 1984.
71. Λεξικό με τα λαϊκά ονόματα των φυτών της βοτανικής μου συλλογής (ανάτυπο, σελ. 8), Γιάννινα 1984.
72. Νικόλαος Παπαδόπουλος (σελ. 56), Γιάννινα 1985.
73. Αϊ - Γιάννης ο Πρόδρομος στο Ρογκοβό Τσεπελόβου (σελ. 128), Γιάννινα 1985.
74. Οικολογικά προβλήματα του Ζαγοριού (ανάτυπο, σελ. 12), Γιάννινα 1985.
75. Η ερασιτεχνική βοτανική μου συλλογή (σελ. 54), Γιάννινα 1986.
76. Βοτανικά λαογραφικά στοιχεία Α' (σελ. 66), Γιάννινα 1986.

* Μικρή Ζαγορίσια Βιβλιοθήκη.

ΦΡΙΞΟΣ ΤΖΙΟΒΑΣ

Κώστας Π. Λαζαρίδης

(ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ)

Έφυγε και ο Κώστας Λαζαρίδης. Πόσο, αλήθεια, αγαθόνουμε. Έφυγε ο άνθρωπος, που μετά τα σπουδαστικά του θρανία, με οδηγό την ιερή φλόγα του ήθους και με πίστη στο σκοπό της ζωής, οδούργησε αντίθετα στην κοινή φορά. Έσκυψε στοχαστικά στην έρευνα του έσω κόσμου του και για τη διατήρηση αλώδην του τιμιού ΕΓΩ του, περιφρόνησε τα πρόσκαιρα, ενατένισε την αληθινή πνευματική ζωή και έγινε ο ανανταρξικός. Ουσιαστικά τήρησε την εντολή της ψυχής, όπως ο πνευματικός άνθρωπος είναι στον κύκλο της ζωής του, πάντα μια αδιάφθορη ουσία. Και ήταν η ψυχή του που πρόσταζε — για όσους τον ζήσαμε — από πένιας και πολύτιμης ποιότητας μέταλλο. Έτσι καρπός αυτής της οδούργιας του είναι ένα μεγάλο και υποδειγματικό έργο:

— Ως Δάσκαλος, υπήρξε αγωνιστής ιδεών με σκόπευτη τη διάπλαση ανθρώπων ήθους και ανδρισμού, το δε ποιολόγιστο σπινθήριό του στο παιδί — όπως τα έργα του φανερώνουν — ήταν η αέναη ενατένιση του ίδιου εαυτού. Γιατί μέχρι τον πρόδροπο χαμό του υπήρξε το μεγάλο παιδί.

— Ως Άνθρωπος, αγάπησε με ευθύνη τον Άνθρωπο, τον οποίον αποτιμούσε ως πρῶτον οσωπικῶς ή τελειοποίησι.

— Ως Πνευματικός Άνθρωπος, εδραίωσε ένα πολύτιμο έργο με γνώμονα το: Από τους ανθρώπους οικοδομείς τον Άνθρωπον, που κάνει τον άνθρωπο καλλιτέχνη του εαυτού του (με εσωτερική ευστάθεια και υψηλόφροσύνη), τον δε κόμον ομορφιά, αρμονία και αιώνια ανύσταση. Είναι το εδώ έργο του η πολυάριθμη και πολύτιμη εργογραφία του, η οποία εκφράζεται σε Λαογραφικά, Γλωσσολογικά, Ηθογραφικά, Ιστορικά και λοιπά του δημοεργήματα, όλα σχεδόν ως ερευνητή της γενέθλιας γης του, ήτοι του Ζαγοριού. Ειδικό δε βάρος αυτής της προσφοράς του είναι ότι όλα τα βιβλία του, που εξέδιδε με ασήμαντα οικονομικά μέσα, τα διέδωτε ΔΩΡΕΑΝ.

Τελευταίο, αλλά και ΜΕΤΑ έργο του είναι η δωρεά (1983) του στη ΡΙΖΑΡΕΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ: του λιθόκτιστου παραδοσιακού σπιτιού του στο χωριό του Κουκούλι, της πολύτιμης βιβλιοθήκης του, της συλλογής των παλαιών χειρογράφων και πολλά άλλα.

Σε γενική εκτίμηση, έργο της ζωής του, υπήρξε η με την υπαγόρευση δυναμώση του μισόσβητου και σχεδόν ξεχασμένου φωτός του Ζαγοριού. Και κατόρθωσε — με κοινή παραδοχή — να το μετατρέψει σε ΕΣΤΙΑ ΦΩΤΟΣ που συνδέει τα γεφύρια της ζωής

ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ ΓΕΝΕΘΛΙΑΣ ΓΗΣ ΤΟΥ

Σάββατο μεσημέρι φθάνω στα Γιάννινα η είδηση: — Πέθανε ο Κώστας Λαζαρίδης στο Κουκούλι.

Η είδηση του θανάτου του αγαπημένου μας φίλου, δεν έφερε στην ψυχή μας τη γνωστή γνώριμη θλίψη, το αίσθημα του κενού, το δέος του θανάτου.

Και τούτο συνέβη σ' εμάς ως αίσθημα και ιδέα, γιατί ο Κώστας Λαζαρίδης έτσι που δόθηκε μια ολοκληρωτή ζωή με τη γενέθλια Γη του, με το χώμα, τη πέτρα, το νερό και τον αέρα, έγινε ένα μ' αυτή και δε χάνεται.

Και έτσι, τούτη η είδηση του θανάτου δεν έφερε μέσα μας το δέος και το κενό της απώλειας, τη σπαρτακτική ηχώ που ποτέ πια». Τον Κώστα Λαζαρίδη δεν τον σκέπασε η γης, μήτε διάβηκε καβαλάρης ο Χάρωντας για του Κάτω Κόσμου το σκιερὰ παλάτι.

Τον Κώστα Λαζαρίδη τον πήρε στην αγκαλιά της Γης του Ζαγοριού, γιατί πολύ την αγάπησε και την τραγούδησε και την αποθανάτισε με τα έργα του και πορεύεται μαζί της μέσα στο χρόνο, μνημείο άφθαρτο. Μαζί με όλα τα μνημεία του τόπου του, τα σπινθήρες, τις εκκλησιές, τα γεφύρια, τις βρύσες και τον πολυαγαπημένο του Βίκο.

Δωρεά άφθαρτη και μέγιστη, απείραχτη από το χρόνο, που προσφέρει η Γενέθλια Γη στο παιδί της, όσα πολύ την αγάπησαν, της αφοσιώθηκαν αφιέρωσαν από πέτρα, σε πέτρα, από χωριό σε χωριό, από λόφο σε λόφο. Έσκυψαν ν' ακούσουν και να γράψουν όλα τα πάθια και του καμήλου της. Έγιναν φίλοι αχώριστοι μαζί της. Με τα σπινθήρες της, τα δέντρα της, τα ζώα της τα πουλιά της και τα λουλούδια.

Ο Κώστας ο Λαζαρίδης δεν απέθανε. Έγινε ένα μνημείο της Ζαγορίσιας Γης και θα πορεύεται μέσα στο χρόνο, άφθαρτος και ανέγγιχτος από τη λήθη, μαζί με τα άλλα μνημεία της.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

και δυναμώνει το άτομο να τα διαβεί μόνο του. Αυτό το φως του, ως γίνε σκοπός του Ηπειρωτισμού, να μη εξασθενήσει. Τούτο είναι έργο του ήθους των Ηπειρωτών, αλλά και μεγάλης έκφρασης σεβασμού, αγάπης και τιμής στη μνήμη του μεγάλου νεκρού του Ζαγοριού. Και κατόρθωσε — με κοινή παραδοχή — να το μετατρέψει σε ΕΣΤΙΑ ΦΩΤΟΣ που συνδέει τα γεφύρια της ζωής

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΨΤΗΣ

Δέηση για την ψυχή του Κώστα Λαζαρίδη

Κάμε, Χριστέ μου, της ψυχής ετούτου έναν τόπο στην άκρη της Παράδεισου να μοιάζει του χωριού του, του Ζαγοριού ολόκερου, όπως εκείνος τό 'είδε και σπούδαζε στα νιάτα του και στα γεράματά του.

Και τα θουνά του Ζαγοριού, τις ράχες, τις κλεισούρες, τις κεντημένες τις σιαδιές και τις κρυοθρυσούλες, τις λογαδιές, και τις λακικιές, τα δάση και τα λόγγα, μέσα εκεί να θόσκεινε λαφάρικια της Λιστήρας, — τις αιθιμένες τις πλαγιές, τις αμπελοσπαρμένες, τις αψηλές, θάλας κορφές, τα κικάκουρα, τα θράχια, όπου φαλιάζουν οι αετοί, κουρνιάζουν τα ξεφτέρια και ανάμεσα τους θιαμαχτός να τα ξεκάνει ο Βίκος! Να σκαρφαλώνει στα ραδιά, να περπατάει ζωνάρια, να ακούει την πετροπέριδικα, να βλέπει αγριογιόδια, και να μαζεύει θότανα, αμάραντα λουλούδια και τους γιατρούς ν' αναρωτά ποια διώχνουν την αρρώστεια.

Βάλε πουλιά να κελαηδούν, αηδόνια να λαλούνε λαγωνικά να κυνηγούν και βόδια να οργάνουν. Βάλε κοτσάδια να θοσκούν, γλυκά να κουδουνίζουν και μια φλογέρα απαλά το Σικάρο να ταιριάζει.

Ύστερα βάλε τα χωριά καθένα όπου πρέπει και το Κουκούλι το μικρό, ντύσ' το στην πρασινάδα — λευκό αγριοπερίστερο που θόσκει στο τριφύλλι. Και δέσ' τα όλα αγκαλιά και τύλιξ' τα με στράτες, που τις περιδιαβαίνουν ολόχαρα τα ψίκια. Φέρε μαστόρους διαλεχτούς, τεχνίτες ξακουσμένους και πελεκάνους θαυμαστούς την πέτρα που μορφιάζουν όλες να ζέσουν τις λακικιές και τα ποτάμια όλα με θεογόφυρ' αλασάρ και κοντυλογραμμένα. Βάλε να χτίσουν εκκλησιές, ξωκλήσια, μοναστήρια. Καπεσοβίτες φώναζε τα τέμπλα να ακαλίσουν, τους τοίχους να ξομπλιάσουνε μ' αγίους και σταυρούδια με φύλλα και με λούλουδα, σταφύλια, περσιότες. Σπινά να χτίσουν θάλε τους, ψηλά, γιομάτα ήλιο με οβρούς και με αυλές, χαγιάτια και κελάρια και με κρεβάτες διάπλωτες, μαντζάτια και νοντάδες, ναχουν ταβάνια πλουμιστά, τζάκια πελεκημένα και σκαλοφύδες σκαλιστές, ζωγραφιστούς τους τοίχους, να μπάνια, τα προσκέφαλα, στρωμένα σιτζιαντέδες — να μπαίνονται χωριανοί, καθημερνό γιορτάσι, στο νοικοκύρη φέροντας πανέμορφα κανίσκια.

Βρύσες να φτιάξουν όμορφες, καλοπελεκημένες και γκαλπερίμια κεντητά μ' αρκιάδες και σειράδια — καρθάνια που να κουβαλούν χιλίων λογίων πραγματίες — τον ιδρωτα της γενιτιάς, του μισομένου καζάντιο. Σοφάδες να 'ναι αντικριστά στον οβρόν τις άκρες να κάθονται οι γερώντισες να μολογούν, να λένε για το Ζαγόρι το παλιό ν' α' αγροικιέται 'κείνος και στο χαρτί προσεχτικά όλα να τα περνάει.

Και μες στη μέση των χωριών νά 'ναι το μεσοχώρι — λακκόστρωτο, απλόχωρο, με ξάγαντο μπροστά του, πλατάνι νάχει θιαμαχτό, ώρια θρυσούλια πλάι, γαϊτάνι πετροπέριδικό, πραγματευτάδων κιάσκι. Καταμεσής να παίζουνε ζυγιές οι λαλητάδες, να 'χουνε πρώτο κλαριντζή, ξεφτέρι στο δοξάρι, κτέφι, γλυκό τραγουδιστή και άξιο λαουτιέρη. Κι ολτοργύρω στο χορό οι Ζαγορισιοπούλες με χρυσαφένια φλοκωτά, ασήμια στα γιλέκια, με πλουμισμένες τις ποδιές και ξόμπλια στα μαντήλια,

Χαιρετισμός στον Κ. Λαζαρίδη

Κώστα μου σε χαιρετώ.
Εσένα τον καλό μου φίλο.
Το δάσκαλο τον πρώτο.
Το λαογράφο, το λογοτέχνη,
(το φυσιοδίφη.
Το Ζαγορίσιο τον ευγενικό.
Τον ΑΝΘΡΩΠΟ.
Κώστα μου σε χαιρετώ.
Εσένα, που περπατήσαμε μαζί
σε κάποιους δρόμους.
(Εσύ πάντα μπροστά κι εγώ
πίσω)
κι εύχομαι νάναι η ζωή σου
παράδειγμα για τους νέους δασκάλους μας.
ΛΕΩΝ. ΤΣΑΟΥΣΗΣ

Προσάναμα στη μνήμη του Κώστα Λαζαρίδη

Ένας λεβέντης σταυραστός στον Βίκο τα φαράγγια στον Ζαγοριό τα διάσελα στα Μοναστήρια τ' άγια! Σελάγισε περήφανα χωριά ονειρεμένα, γεφύρια, ανθρώπους, θότανα, σκολειά αγγελουδένια! Κι είδε κι έμαθε πολλά, μύρις' αγνά λουλούδια, τάγραψε, τα μολόγησε και τάνανε τραγούδια! Τη Ζαγορίσια τη ζωή την πότισε να γιάνει με το αθάνατο νερό, να πει να μην πεθάνει! Στον Κουκούλι τον Πλάτανο πήγε να ξεποστάσει κι 'Αγγελος πήρε την ψυχή στους ουρανούς ν' αγιάσει. Στα παραδείσια δώματα, που σεριανάει η μορφή του δάλ' την, Θεέ μου, σε κορρές, που θάρασε στη ζωή του! Να κοίτε τρεχούμενα νερά, σήμαντρα και καμπάνες, παιδιών αγγελικές φωνές, που πήγαναι οι μανές! Γλυκός αχός ν' απλώνεται στον λημεριών το φούνδι, να νανούλας η καρδιά του Κώστα Λαζαρίδη!

ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΤ

όμορφα να χορεύουν σεμνά το Ζαγορίσιο. Κι όταν σκολάει ο χορός και παύουν τα παιχνίδια, εκεί στα ομορφοπέζουλα με τους δημογερόντους και τους δασκάλους τους παλιούς μέγα ν' ανοίγει λόγο.

Του Ζαγοριού μας του παλιού τον κόσμο ως αναστήσεις για χάρη του, παρακαλώ, κάμε ακόμα ετούτο: Φτιάξε σχολείο ολόφωτο μέσα στην πρασινάδα με μίαν αυλή απέραντη σπαρμένη χαμομήλια και μ' όληνη τριανταφυλλιά την πόρτα να κυκλώνει. Κι όσα παιδιά δεν πρόφτακαν τα γράμματα να μάθουν — σαν πρώτιστα ο χαλαστής τους πήρε τη ζωούλα — όλα καί μέσα μάξ' τα και βάλε τον στη μέση να τα διαβάσει ολημερίς, σοφά να δασκαλεύει. Τι άλλο πλιο δε χάρηκε σ' αυτόν εδώ τον κόσμο. Αυτά ήταν ο πάθος του, αυτά και ο καμμός του.

ΒΥΡΩΝ ΒΑΡΩΚΑΣ

Κώστας Λαζαρίδης: Ένας εξαιρετός άνθρωπος

Ο αγαπητός φίλος, ο Κώστας Λαζαρίδης, που μας άφησε τελευταία, ήταν μαζί ένας εξαιρετός άνθρωπος και ένας πολύ χρήσιμος κοινωνικά πολίτης. Ήταν πάντα καλόδουλος, καλοπροαίρετος, πάντα με το γέλιο στο στόμα. Και πάντα χρήσιμος, αφού στόχο των κόπων του, σκοπό της ζωής του είχε τη μελέτη της πολυσύνθετης ύπαρξης, που την ονομάζει χαράδρα του Βίκου ή γεωγραφία. Αυτή η χαράδρα, η γεωγραφική περιοχή που την ξέρει όλη η Ελλάδα, είναι ένα πλάσμα τόσο πλούσιο σε ζωή, τόσο πολυσύνθετο σε εικόνες και ήχους, ώστε δεν ήταν δυνατόν παρά να μαγέψει την καθαρή καρδιά του καλού δασκάλου και το ποιητικό του μάτι. Την έβλεπε μέρα - νύχτα, από το ύψος του γεφυριού του χωριού, την άκουσε, ζούσε τις μέρες του μαγεμένος πάντα από τις εικόνες της και τους ήχους της, από την πλούσια και πολυσύνθετη ζωή της. Και γέλασε, δίνοντας ακούραστος σε μας τον πλούτο αυτής της ζωής της. Ο θαυμαστός, ιδιαίτερα φυσικός της πλούτος, τον απασχόλησε μια ολόκληρη ζωή, και η μακροχρόνια απογραφή του εσώρευσε υλικό χρησιμώτατο για κάθε ιδιαίτερη επιστημονική έγκληση. Η λατινική, η επιστημονική δηλαδή, ονοματοδοσία του φυσικού πλούτου της χαράδρας, φανερώνει και άσπινη σοβαρή και τίμια έγκληση του μακαρίτη φίλου στο θέμα που όλη του τη ζωή τον θα κοστίζει πολύ σ' αυτήν την άγρια και ομορφώτατη γωνιά της ηπειρωτικής φύσης.

Όσο και σε μας τους φίλους του.

Α. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΣ

Κώστας Λαζαρίδης

Εκ μέρους της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου και της εφημερίδας μας, ο συνεργάτης μας Κώστας Βαζζάκας εκφώνησε επικήδειο λόγο, από τον οποίο δημοσιεύουμε ορισμένα σημεία:

Αγαπητέ μας Κώστα Λαζαρίδη,

Όλοι οι συνεργάτες Σου στην Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ζαγορίου και την εφημερίδα το Ζαγόρι μας, καθώς και όλοι οι γνωστοί και φίλοι ήρθαμε σήμερα εδώ να σου πούμε το ύστατο χαιρετά και να αποτίσουμε φόρο τιμής και Ευγνωμοσύνης στην μεγάλη σου Προσωπικότητα.

Ο ανήνδρος Θάνατός Σου μας άφησε άναυδους. Μας φαίνεται απίστευτο ότι χάθηκες για πάντα, ενώ προχθές ακόμα σε είχαμε κοντά μας και συζητούσαμε όλα τα θέματα του Ζαγορίου, που τόσο αγαπούσες, και ακούγαμε από τα σπλάχνα Σου χείλη τις σπουδαίες υποθήκες Σου. Τις τελευταίες δυστυχώς...

Το Ζαγόρι σήμερα Πενθεί. Πενθεί η Περιφέρειά μας γιατί έχασε Τον Τροβαδούρο της. Έχασε τον άνθρωπο που αφέρωσε την ζωή του, το είναι του, την ικανότητα, την τελευταία ικανότητα της ψυχής του στην υπηρεσία της ιδιαίτερης πατρίδας του και στην προσπάθεια να κρατήσει, να ξαναζωντανέψει, να ναστήσει το Ζαγόρι. Το Ζαγόρι μας που χάνεται...

Πέθανε ορθός σαν τα μεγάλα δέντρα που ριζώνουν στον τόπο τους ακλόνητα. Πέθανε σαν αγωνιστής στην υπηρεσία της Ιδιαίτερης Πατρίδας Σου. Πέθανε με θάνατο που σου άξιζε. Χωρίς Πόνους, χωρίς Βάσανα, χωρίς να βαρύνεις την υπέροχη και σπουδαία σύζυγό Σου που στάθηκε πιστή φίλη και συμπαρασπίτης και άξια μαχήτριά σου μεγάλο και πολύπλευρο έργο Σου.

Έπιασε ο Γέρικος Πλάτανος που σκίαζε και δρόμιζε το μεγάλο κοπάδι: Όλους τους ανθρώπους που τόσο αγαπούσες.

— Κώστα Βαζζάκα, Το Ζαγόρι μας χάνεται, το Ζαγόρι σβήνει μου έλεγες, με την αγωνία ζωγραφισμένη στο γλυκό πρόσωπό Σου. Τι πρέπει να κάνουμε, πως να το κρατήσουμε ζωντανό;

— Κι εγώ Σου έλεγα, για να μην έχεις αγωνία. Μη φοβάσαι, ότι και να συμβεί το Ζαγόρι μας δεν θα χαθεί. Δεν είναι δυνατό να χαθεί ο θραύς και Ιστορικός αυτός χώρος με την απαραίτητη ομορφιά του και τις απείρες δυνατότητες επιβίωσής του...

Ο Κώστας Λαζαρίδης ήταν ο άνθρωπος που αγωνίστηκε χρόνια και χρόνια για την επιβίωση του Ζαγορίου μας.

Η αγάπη του για το Ζαγόρι και το χωριό του, ιδιαίτερα, ήταν παρορμητική, ήταν κάτι το φανταστικό υπέροχο. Σε κάθε στιγμή, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η σκέψη του ήταν να προσφέρει κάτι στο Ζαγόρι.

Με το παράδειγμά του, με την

πέννα του, με τις συλλογές του, με κάθε προσπάθεια έδειχνε το δρόμο για την προκοπή και την άνοδο του Ζαγορίου.

Ενώ Όλοι έφευγαν στις Πόλεις, αυτός; Εδώ: στύλος ακλόνητος να κρατήσει «Τα Ιερά Όσια» του χωριού του, να κρατήσει ζωντανό τον Τόπο του, το χώρο αυτό που τόσο αγάπησε και που στο τέλος του χάρισε και το είναι του.

Στη ζωή του αποδείχτηκε ακούρατος μαχητής, μελετητής άριστος, παρακολουθούσε βήμα προς βήμα την εξέλιξη και πάντα προσπαθούσε να προσφέρει κάτι. Πάντα πρόθυμος, μελιχρός, γελαστός και πρόσχαρος, εργατικός. Σοφός συγγραφέας και ερευνητής σε όλα τα πεδία.

Για παράδειγμα θα αναφέρω το εξής παράξενο γεγονός.

Η Διδασκαλική Ομοσπονδία είχε στην Αθήνα ένα ολόκληρο μέγαρο. Είχε μεγάλη βιβλιοθήκη που δυστυχώς, ίσως είτε ο θυρωρός του μεγάρου, ποτέ, μα ποτέ κανένας δεν την είχε ανοίξει να πάρει και να διαβάσει ένα από τα βιβλία της.

Όταν ο Λαζαρίδης έγινε Γενικός Γραμματέας και Πρόεδρος της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας η Βιβλιοθήκη

βρήκε τον άνθρωπό της που μέρες και νύχτες ξεκοκάλιζε τα βιβλία της...

Ξεκίνησε από το Δημοτικό Σχολείο του χωριού του, πήγε στο Σχολαρχείο της Βίτσας, μετά στο Γυμνάσιο της Ζωσιμαίας Σχολής στα Γιάννινα και τέλος αποφοίτησε από το Μονοπάξιο Διδασκαλείο. Διορίστηκε δάσκαλος στην Καλωτά Ζαγορίου αμέσως, μετά το θάνατο του δασκάλου Στ. Τζούφη δάσκαλος στο χωριό του...

Ποτέ δεν σταμάτησε να μορφώνεται και να αναπτύσσει την διανοητική του. Πήγε στη Γεωργική Σχολή Ιωαννίνων για ετήσια μετεκπαίδευση, πό αγάπη στη Γεωργική ανάπτυξη, σε μια προσπάθεια να δώσει ώθηση για συστηματική και επιστημονική καλλιέργεια.

Είναι ο πρώτος που οργάνωσε υποδειγματικούς Οπωρώνες στην περιοχή και από τους Πρώτους δασκάλους που ίδρυσαν συστηματικούς Σχολικούς κήπους. Το 1938 πήρε το Πρώτο μεταξύ 11 προκηρθέντων σχολ. κήπων Στο Ζαγόρι.

Από Αγάπη στην Παδαγωγική Επιστήμη έδωσε εξετάσεις και σπουδασε δυο χρόνια στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών και με δικές του δαπάνες δυο χρόνια στην Ελβετία Παδαγωγικές μελέτες...

Σαν δάσκαλος ήταν υποδειγματικός Παδαγωγός και έγινε το Παράδειγμα των δασκάλων της περιοχής Ζαγορίου. Έτυχε πολλών διακρίσεων και του απονεμήθηκαν. Γέρας, έπαινος και ευαρέσκεις.

Σαν αγ. επιθεωρητής βοήθησε πολλούς συναδέλφους, σε κάθε τους ανάγκη και προσπάθεια και τους συμπαράσταθηκε: φίλος και οδηγητής. Αγωνιστής της Ελευθερίας και της Δημοκρατίας, πρωτοπόρος πάντοτε σε κάθε αγώνα, διακρινόταν για την ήρεμη και ψυχραιμία, χωρίς ακρότητες διαγωγή του.

Έγινε Γενικός Γραμματέας και Πρόεδρος της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας και βοήθησε όσο κανένας άλλος στην επιστημονική πρόοδο των δασκάλων εκδίδοντας το Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου.

Συνέγραψε πλήθος παδαγωγικές, ψυχολογικές μελέτες, άρθρα και πολλά Παιδαγωγικά βιβλία.

Όταν το 1962 έφυγε σαν συνταξιούχος από την υπηρεσία άρχισε γι' αυτόν μια νέα περίοδος της ζωής του, την οποία χάρισε ολόψυχα στο Ζαγόρι.

Ασχολήθηκε με ζήλο και ενεργητικότητα στην Ιστορία, τη Λαογραφία, την αρχαιολογία και την εν γένει παραδοσιακή κληρονομιά του Ζαγορίου Πολιτισμού.

Ακούρατος μελετητής του Περιβάλλοντος, περπάτησε τα βουνά, τα ποτάμια, τις χαράδρες και τις πλαγιές του Ζαγορίου και έγινε μανιώδης και συστηματικός συλλέκτης όλων των μορφών του φυτικού κόσμου και του κόσμου των εντόμων. Η ολοκληρωμένη συλλογή του θα μείνει ένα αξιοθαύμαστο και πολύτιμο επιστημονικό έργο.

Το Έργο Σου αγ. Κώστα είναι γιγαντικό. Είναι πλούσιο και πολύπλευρο. Υπήρξες Λαογράφος, φυσιοδίφης, Παδαγωγός και σπουδαίος συγγραφέας πολλών και ωραίων βιβλίων που θα μείνουν πολύτιμη παρακαταθήκη στους επρχόμενους Ζαγορίσιους...

Ο θάνατός Σου αφήνει ένα δυσαναπλήρωτο κενό.

Η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ζαγορίου της οποίας ήσουν ο Πρόεδρος αισθάνεται βραδεί τη απώλεια και η εφημερίδα «Το Ζαγόρι μας» χάνει έναν πολύτιμο συνεργάτη.

Για το χωριό Σου και το Ζαγόρι μας Γενικότερα η απώλεια είναι ανεπλήρωτη.

Αλλά ο χαμός Σου αγ. Κώστα Είναι πιο βαρύς για την ακούραστη σύντροφος της ζωής Σου. Την Αγ. Πηνελόπη Λαζαρίδη η οποία στάθηκε τυχερή να κλείσει για τελευταία φορά τα γλυκά Σου, τα ωραία, τα γαλανά και τόσο φωτεινά μάτια Σου.

Ας είναι ελαφρύ το χέμα του χωριού Σου.

Αιώνια η μνήμη Σου αγ. Κώστα.

Κατά την αναγκαστική απουσία του διευθυντού μας, υπεύθυνου και για τα οικονομικά, παρατηρήθηκαν μερικά λάθη στην οικονομική ενημέρωσή των αναγνωστών.

Όσοι μας έστειλαν την εισφορά τους και δεν καταχωρήθηκαν τους παρακαλούμε να μας συγχωρήσουν.

ΡΙΖΑΡΙΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Στο «Ζαγόρι μας» φ. 114 Σεπτεμβρίου 1987, διάβασα απαντητικό έγγραφο της Ριζαρείου εκκλησιαστικής σχολής προς την Ένωση Ζαγορίσιων Αθηνών, με το οποίο γνωστοποιούνται διάψεις στην επιστημονική πρόοδο των δασκάλων εκδίδοντας το Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου.

Ποσά όχι ευκαταρρόγητα, αφού ξεκινάει από 200.000 δραχμές και φτάνουν κάποια εκατομμύρια.

Δεν είδα όμως κανένα ποσό να διατίθεται και για κάποιο παιδαγωγικό μνημείο των Ασπαργών.

Απ' ότι πληροφορήθηκα με χρήματα της Ριζαρείου έγινε μπροστά από χρόνια κάποια στήληση του Αγίου Αθανασίου, γιατί φαίνεται η εγκατάλειψη του ντόπιου όλο το Ζαγόρι.

Μπαίνω στον πειρασμό να γράψω με ποιο τρόπο καταναλώνονται αυτά τα ποσά. Καταναλώνονται από αιτήσεις των ενδιαφερόμενων και ανάλογα των αναγκών που διατυπώνονται ή την κατανομή κάνει η Ριζαρεία επιτροπή του πολιτιστικού συλλόγου και ανάλογα με τις συμπάθειες του κάθε μέλους για κάποιο χωριό; Αν η διάθεση των χρημάτων γίνεται με το πρώτο τρόπο, επειδή δεν είναι προσωπικό κάποιο φέρεται το χωριό μου, ας κάνει αίτηση το ΔΣ του πολιτιστικού συλλόγου Δεπραγγέλιον ή ο δραστήριος και φιλόλογος γενικότερος. Ποιος αγνοεί εξ' άλλου την πνευματική του παρουσία στην εφημερίδα «Το Ζαγόρι μας»;

Ας σταθούμε όμως Ιστοριογραφικό του έργο. Και ασφαλώς το πιο αντιπροσωπευτικό του είναι η «Μικρά Ζαγορίσια Βιβλιοθήκη» όπου είναι συγκεντρωμένα 32 αυτοτελή μελέματα που καλύπτουν διάφορες φάσεις της Ζωής του Ζαγορίου.

Ακολουθώντας την αρχαία παράδοση στην Ιστοριογραφία έδωσε αποτελεσματικά για χαρακτηρίζουν βασικά γνωρίσματα και που κάνουν πολύτιμο για τη γενική ιστορία του τόπου Ζαγορίου κατά του καταστή και της διαδοχής των Χιλιετικών στρατευμάτων.

Αξίζει τον κόπο να χρησιμοποιήσουμε από τη Ριζαρεία επιστημονικό ποσό και στους Ασπαργώνους για το ξεμπάξωμα του Αγίου Νικολάου και τη συντήρηση των πολιτιστικών μνημείων για να ενδείξει και η πατρίδα των κατοίκων για άριστη μεταχείριση.

27—10—1987
ΜΑΚΗΣ ΚΟΜΠΑΡΟΣ
ΑΘΗΝΑ

«Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ»

Ένα από τα πολλά δεινά που γνώρισε η Ήπειρος στη μακραίωνη ιστορία της είναι ασφαλώς και η απώλεια πολλών στοιχείων που θα οδηγούσαν τους μελετητές σε πιο ολοκληρωμένη μελέτη της ιστορίας της.

Στο Ζαγόρι ιδιαίτερα ότι δεν καταστράφηκαν από άφορες επιδρομές, χάθηκαν για την επισκευή και συντήρηση πολιτιστικών μνημείων σε Ζαγορίσιους, αλλά και λίγο παλαιότερα (Καρυές - Ιωαννίνων).

Ποσά όχι ευκαταρρόγητα, αφού ξεκινάει από 200.000 δραχμές και φτάνουν κάποια εκατομμύρια.

Δεν είδα όμως κανένα ποσό να διατίθεται και για κάποιο παιδαγωγικό μνημείο των Ασπαργών.

Απ' ότι πληροφορήθηκα με χρήματα της Ριζαρείου έγινε μπροστά από χρόνια κάποια στήληση του Αγίου Αθανασίου, γιατί φαίνεται η εγκατάλειψη του ντόπιου όλο το Ζαγόρι.

Μπαίνω στον πειρασμό να γράψω με ποιο τρόπο καταναλώνονται αυτά τα ποσά. Καταναλώνονται από αιτήσεις των ενδιαφερόμενων και ανάλογα των αναγκών που διατυπώνονται ή την κατανομή κάνει η Ριζαρεία επιτροπή του πολιτιστικού συλλόγου και ανάλογα με τις συμπάθειες του κάθε μέλους για κάποιο χωριό; Αν η διάθεση των χρημάτων γίνεται με το πρώτο τρόπο, επειδή δεν είναι προσωπικό κάποιο φέρεται το χωριό μου, ας κάνει αίτηση το ΔΣ του πολιτιστικού συλλόγου Δεπραγγέλιον ή ο δραστήριος και φιλόλογος γενικότερος. Ποιος αγνοεί εξ' άλλου την πνευματική του παρουσία στην εφημερίδα «Το Ζαγόρι μας»;

Ας σταθούμε όμως Ιστοριογραφικό του έργο. Και ασφαλώς το πιο αντιπροσωπευτικό του είναι η «Μικρά Ζαγορίσια Βιβλιοθήκη» όπου είναι συγκεντρωμένα 32 αυτοτελή μελέματα που καλύπτουν διάφορες φάσεις της Ζωής του Ζαγορίου.

Ακολουθώντας την αρχαία παράδοση στην Ιστοριογραφία έδωσε αποτελεσματικά για χαρακτηρίζουν βασικά γνωρίσματα και που κάνουν πολύτιμο για τη γενική ιστορία του τόπου Ζαγορίου κατά του καταστή και της διαδοχής των Χιλιετικών στρατευμάτων.

Αξίζει τον κόπο να χρησιμοποιήσουμε από τη Ριζαρεία επιστημονικό ποσό και στους Ασπαργώνους για το ξεμπάξωμα του Αγίου Νικολάου και τη συντήρηση των πολιτιστικών μνημείων για να ενδείξει και η πατρίδα των κατοίκων για άριστη μεταχείριση.

27—10—1987
ΜΑΚΗΣ ΚΟΜΠΑΡΟΣ
ΑΘΗΝΑ

Κώστας Λαζαρίδης

2) Επίπονη προσπάθεια για τη συλλογή των στοιχείων και την ταξινόμησή τους.

3) Προσθήκη θρύλλων και παραδόσεων όπως αυτούσια τους άκουσε από ντόπιους φορείς.

4) Αντικειμενικότητα και ακριβολογία στην κρίση και παρουσίαση όλων αυτών των πολύτιμων πληροφοριών.

5) Έγφος γλαφυρό, ευχάριστο και προσίτο στον οπιοδότητε αναγνώστη. Δίκαια και αντικειμενικά αναθέτει αλλού σε πιο ειδικούς επιστήμονες, ιδιαίτερα παροτρύνει τους νέους Ζαγορίσιους, την παραπέρα Φιλολογική εργασία όταν ο ίδιος αδυνατεί να «μπει σε ξένα πνευματικά χωράφια».

Στη «Μ.Ζ.Β.» συναντάμε: Βιογραφίες σημαντικών πνευματικών ανδρών του Ζαγορίου όχι μόνο συγχρόνως αλλά και προγενέστερων.

Ακολουθούν μελέτηματα για την ιστορία ορισμένων χωριών καθώς και μελέτη πιο γενικών θεμάτων όπως: «Η παιδεία κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας» κ.ά. Έζη και έθιμα του Ζαγορίου, Δημοτικά τραγούδια, παραδόσεις, σχετικές με το Βίκο, τις θρύες, τα ποτάμια και άλλα φυσικά στοιχεία. Τέλος πολύτιμη είναι η συλλογή παλιών εγγράφων, «από το 1690 το παλιότερο» που έγινε ασφαλώς με πολλή αγάπη και κόπο.

Σήμερα που τα χωριά μας ερημώνουν και που οι παλιοί, φυσικοί φορείς της ιστορίας και της λαογραφίας φεύγουν ένας - ένας απ' τη ζωή τέτοια έργα είναι μοναδικά. Δεδομένου δε ότι οι σύγχρονοι μελετητές ζουν μακριά από την ύπαιθρο και επομένως έχουν ασθενέστερο δεσμό με τους τοπικούς φορείς οι παραδοσιακοί ιστοριογράφοι γίνονται και πιο σπάνιοι.

Για όλους αυτούς τους λόγους το έργο του συμπατριώτη λόγιου που έφυγε δεν είναι απλά και μόνο σημαντικό σαν γενική προσφορά στην Ιστοριογραφία (στην Ιστορία αν θέλετε). Είναι ο καθρέφτης του Ζαγορίου μας που μαζί με το έργο του Ι. Λαμπρίδη δεν πρέπει να λείπει από το σπίτι κανενός Ζαγορίσιου.

ΕΛΕΝΗ ΣΚΟΥΡΤΗ
Καθηγήτρια Φιλόλογος

«ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ» ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ»

για πνευματικής κινήσεως στο Ζαγόρι — ίδρυση της Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου, της οποίας ήταν πρόεδρος, έκδοση και κυκλοφορία του περιοδικού «το Ζαγόρι μας», στο οποίο έχουν δημοσιευθεί πολλά άρθρα, μελέτες και άλλες εργασίες του.

Η τακτική μηνιαία έκδοση του περιοδικού αυτού πραγματοποιείται και με τη δική του αποφασιστική βοήθεια, ως τακτικού συνεργάτη και προέδρου της συντακτικής επιτροπής. Ο Κώστας Λαζαρίδης άφησε ένα σπουδαίο ιστοριολαογραφικό και συγγραφικό έργο, το οποίο έχει και γενικότατη σημασία. Με το έργο του αυτό αναδείχτηκε πρότυπο πνευματικού εργάτη και ωφέλησε το Ζαγόρι, που τόσο λάτρεψε και αγωνίστηκε για την αναζωογόνησή του, γιατί πρόβαλε τον ιστορικό, πολιτιστικό και λαογραφικό πλούτο του τόπου.

Έδωσε και θα δίνει και στο μέλλον με το έργο του ερεθίσματα σε ανθρώπους του Ζαγορίου, κυρίως νέους, για να συνεχίσουν τη δική του δημιουργική προσπάθεια. Να ασχοληθούν κι αυτοί, έχοντας σαν οδηγό το έργο του, με την έρευνα και τη μελέτη του Ζαγορίσιου χώρου και με την προσπάθεια αναζωογόνησής της ιστορικής αυτής περιοχής της Ηπείρου, η οποία τα παλιότερα χρόνια παρουσίαζε αξιόλογη πολιτιστική ανάπτυξη.

Και είναι βέβαιο ότι στον τομέα αυτό και νέοι του Ζαγορίου θα ακολουθήσουν το παράδειγμά του.

Τα λίγα αυτά λόγια, που παρουσιάζουν μια αμυδρή εικόνα του έργου του Κώστα Λαζαρίδη, αποτελούν μια μικρή εκδήλωση τιμής στη μνήμη του.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΟΥΣΜΠΗΣ

Έμαθα σήμερα τον απροσδόκητο θάνατο διακεκομένου παλαιού μου φίλου, συμπατριώτη, Ζαγορίσιου, συναδέλφου μου, του αξιότατου αυτού ανθρώπου, του αξιόλογου αυτού δασκάλου, Κώστα Λαζαρίδη.

Ο ερμής αυτός συγγραφέας, ιστοριογράφος, που με τα βιβλία του χάρισε όλες τις γνώσεις του στον γύρω μας κόσμο, αυτός που διέσωσε πολλά κληροδοτήματα γυρίζοντας από χωριό σε χωριό.

Ο άνθρωπος που ασχολήθηκε ακόμα και με τη γλωσσά του τόπου μας, σαν να ήταν ειδικός βοτανολόγος, ξαναφροντίζοντας στη μνήμη μας τους περήφανους «Βιωματικούς». Ο φίλος, σαν αδελφός από τους λίγους, με τα πολλά χαρίσματα.

Στέκομαι σε στάση προσοχής, για να πα Αιώνια του η μνήμη, να στέκει ελαφρύ το χέμα που τον σκεπάσει.

Αιώνια σου η μνήμη φίλε ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ.

Με αιώνια ανάμνηση και σεβασμό στη μνήμη σου ο φίλος σου.

ΤΑΚΗΣ ΔΑΝΟΣ

Συνέβαλε πάρα πολύ στη δημιουρ-

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΑΡΧΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο Νομάρχης Ιωαννίνων, εκφράζει στην οικογένεια του Κώστα Λαζαρίδη τα βαθύτατα συλλυπητήριά του, για την απώλεια ενός μεγάλου Ηπειρώτη δασκάλου, ακαταπόνητου εργάτη της Λαϊκής Παιδείας και μοναδικού ερευνητή του ιστορικού παρελθόντος του Ζαγορίου σ' όλες τις εκφάνσεις του, ιδιαίτερα δε στο λαογραφικό τομέα.

Πραγματικά το Ζαγόρι και η Ήπειρος έχασαν έναν εξαιρετικό άνθρωπο και ένα λαμπρό ερευνητή, που αποτελούσε για όλους υποδείγμα αγάπης προς την ιδιαίτερη πατρίδα, εργατικότητας, ήθους, αρετής και ακαταπόνητης συγγραφικής δραστηριότητας.

Οι συγχωριανοί του, οι κάτοικοι του Ζαγορίου και όλοι οι Ηπειρώτες νιώθουν πως έφυγε από ανάμεσά τους ένα πρότυπο ανθρώπου και επιστήμονα, που ως την τελευταία στιγμή της ζωής του αγωνιζόταν για το καλό του Ζαγορίου και την επίλυση των προβλημάτων του, τα οποία ανέπτυξε στον Νομάρχη Ιωαννίνων με πάθος και πιστικότητα, σαν νάξερε πως θαφευγε από τον μάταιο τούτο κόσμο.

Εκφράζοντας και πάλι τα βαθύτατα συλλυπητήριά μου και το σεβασμό προς τη μορφή του εκκλιπόντος εύχομαι να είναι ελαφρό το χάρμα που θα τον σκεπάσει.

Σ.Σ.: Τον αποχαιρετισμό επέδωσε στην Πηνελόπη Κ. Λαζαρίδη Διευτ. Εκπαίδευσης του Νομού Κων. Καραγιάννης, Δοδριανίτης.

ΕΝΩΣΗ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Το άγγελμα του θανάτου, του προσφιλούς μας φίλου, συνεργάτη και συμπatriώτη μας ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ ελύπησε βαθύτατα τους εις Αθήναις διαμένοντας Ζαγορίσιους.

Προς τον ακάματον τούτον εργάτην του πνεύματος, που μεγάλως ωφέλησε τα χωρία του Ζαγορίου της ιδιαίτερας Πατρίδος, δια του πλουσιού και πολυμόρφου συγγραφικού του έργου και άλλων εξαιρετών και ποικίλων πράξεών του, προς τον οποίον η Ένωσις Ζαγορίσιων Αθηνών προσέφερε τιμητικήν επί περγαμηνής διάκρισιν, εύχεται αιωνίαν μνήμην.

Δια το Διοικητικόν Συμβούλιον
Ο Πρόεδρος
ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΒΛΑΔΙΚΑΣ
Ο Γεν. Γραμματέας
ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΑΛΑΓΓΕΛΗΣ

Κώστας Λαζαρίδης

Ξεχωριστός άνθρωπος. Γυρός, σύζυγος, δάσκαλος, επιθεωρητής, συνδικαλιστής, πνευματικός αγωνιστής.

Ερευνητής, μελετητής, συλλέκτης, εργατικός, Συνεργατικός και μετριοφρων παρουσιαστής. Εμπνευστής καθοδηγητής. Κοινωνικός με σεμνό ήθος. Εκλεκτικός, ξιοσπής, μεγάλου πυχος, εγκυκλοπαιδικός με αρτία κατάρτιση ελληνικών και ξένων σχολών.

Λάτρης του τόπου του και που Ζαγορίου ιδιαίτερα! Ιδιόμορφη και αρτία προσωπικότητα, προικισμένη με αληθινή διαίσθηση που καταχτούσε κα κρατούσε κοινά του, όσους τον γνώριζαν! Αγαπούσε και τον λάτρευαν. Εκτιμούσε και τον υπερίσταν. Με την απλοϊκότητά του ενέπνεε. Κι αδελφικούς δεσμούς ξεφύτρωνε.

Τα έργα του τα πνευματικά και οι εκδηλώσεις για την απώλειά του, τον διακρίνουν τόσο ώστε να παραμένει ζωντανός και αλησιάζοντος σε μας και τις οικογένειές μας, μαζί και η τρυφερή σύζυγός του Πόπη που ικανομοιότητα συνετέλεσε στη σταδιοδρομία του και τον Κλαίει απαρνηρότητα! Πονεμένος και περφημένος για τον αιδωτό φίλο, τον δάσκαλο, τον άνθρωπο, τον Κώστο Λαζαρίδη!

ΚΩΝ. ΑΛ. ΚΡΑΛΙΟΣ

Μαύρα μαντάτα σήμερα από το Ζαγόρι. Ο Κώστας Λαζαρίδης απ' το Κουκούλι πέθανε δεν ζει πια.

Το Ζαγόρι τον κράτησε για πάντα στο χωριό που γεννήθηκε, που αγάπησε και πόνησε και δούλεψε σε όλη του τη ζωή.

Το έργο του φωτεινό παράδειγμα για όλους τους Ζαγορίσιους και περισσότερο για τους νέους προς μίμηση και προβληματισμό.

Στο Κουκουλιώτικο χωμά που τον δέχθηκε σήμερα θα βρει την αιώνια γαλήνη και ανάπαυση.

Όλοι ημείς που έχουμε την ίδια αρρώστια, την αγάπη για το Ζαγόρι υποσχόμαστε ότι θα συνεχίσουμε να δουλεύουμε με όσες δυνάμεις διαθέτουμε για το Ζαγόρι έχοντας τον ίδιο φωτεινό παράδειγμα και καθοδηγητή. Αγαπητέ Κώστα,

Ο σπόρος που έσπερες βλάστησε και σίγουρα θα καρπίσει γιατί δεν έπεσε στην πέτρα αλλά στο Ζαγόριο υποσχόμαστε ότι θα συνεχίσουμε να πολλαπλασιάζουμε και διατηρούμε χρήσιμα επιτεύγματα που ανεβάζουν το νου, την τέχνη και γενικά τον άνθρωπο σε κάθε εποχή.

Όλοι οι Ζαγορίσιοι πρέπει να βρούμε τρόπο, ώστε ο αείμνηστος ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ να μας οδηγεί με την παρουσία του έργου του.

ΧΡΟΝΗΣ ΔΡΟΥΓΙΑΣ

Αγαπητοί μου,

Για την μεγάλη απώλεια του αγωνιστού Προέδρου της Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου και της Εφημερίδας Κώστα Λαζαρίδη δεχθείτε τα θερμά μου συγχαρητήρια.

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς
ΕΛΕΝΗ ΑΠΟΣΤ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

Δημοσιογράφος
Διευτ. Εφημ. ΠΡΩΤΙΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΡΓΙΑΔΗΣ

Διευτ. Εφημ. ΠΡΩΤΙΑ

Διευτ. Εφημ. ΠΡΩΤΙΑ

Διευτ. Εφημ. ΠΡΩΤΙΑ

Διευτ. Εφημ. ΠΡΩΤΙΑ

Διευτ. Εφημ. ΠΡΩΤΙΑ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΝΑΝ

Σαρακατσάνοι, τρεις φίλοι σου κρένουν, ακούμπουν στην μνήμη σου τ' αφήνουν. Μαζί στα σε σένα και τώρα που μιλάς, αδέρφια είναι τα χέρια μας και τ' αφήνουν το στόμα λέει.

Όσο μπορούμε θα κεντήσουμε με Ζαγορίσια την κλωστή με στον αέρα του Κουκούλι τα μαντάτα μας λόγια: Χιλιάδες τα Παιδιά πόχης τρανέει με γράμματα. Ήσουν στη ζωή σου ένα τρανό παιδί και ο τρανός θα μείνεις. Τέτοιοι στο χωριό τους δεν μπαίνουν. Μόνο αγιαζούν το χάρμα κι αθάνατα στις ψυχές μας μένουν. Αν και πε δεχτούμε πως πέθανες, θα έμενε πένθος 'Ανδραγατός.

Νά 'ναι κι κείνη η ανάμνηση καλή τρανή Κώστα Λαζαρίδη.

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΙ... ΚΑΝΟΥΜΕ

Πενθεί θαθεία και παρ' το Ζαγόρι. Θα πενθεί για χαρις που όσο δισέχτοι έρχονται πάλι θα δείχνουν και θα κάνουν χαρμόστερο Τι και Ποιον έχεις πρετεινόν Χινόταρο και πως επιπώσεις θάχει, σε καίρια και γεγυθνόμενα ζητήματα και προβλήματά του. Γι' αυτό δεν γινε, θαρρώ, στην περιπέτεια αυτή το: «Ένα με φτωχότερο».

Βέβαια ο Τρισεύγετος και Μακάριος Δημόσιος Αυτός Άντρας και Ανδροπαστής, ο αιδωτός κι ακαταπόνητος δούλης και Πρωτομάστορας Ζαγορίσιος πνευματικός δημιουργός, ΖΩ και θα συνεχίσει να ζει στις καρδιές και το Νόσ μας. Θα μείνει πως ο αιώνιος γεροπαιστής του χωριού, που τόσο αγάπησε λαμπρές επιτυχίες στις πατριωτικές Σας επιδώσεις και μπορείτε να καρπώνετε και να χαίρεστε τις ζηλευτές επιτεύξεις των πατριωτικών Σας προσπαθειών. Εγώ δε στάθηκα τυχερός σε τέτοιες περιπτώσεις.

Είστε πολύ ευτυχής, γιατί έχετε λαμπρές επιτυχίες στις πατριωτικές Σας επιδώσεις και μπορείτε να καρπώνετε και να χαίρεστε τις ζηλευτές επιτεύξεις των πατριωτικών Σας προσπαθειών. Εγώ δε στάθηκα τυχερός σε τέτοιες περιπτώσεις.

Από τα 58 χρόνια της δασκαλίας μου υπηρεσίας, τα 30 τα πέρασα στο χωριό μου, χωρίς το μακροχρόνιο αυτό δασκαλικά μου στο Κουκούλι, το χωριό μου, να σταθεί ικανό να αφήσει ενεργητικά αποτελέσματα από το πέρασμά μου σα δάσκαλος σ' αυτό. Με θλίψη και με σφιγμένη την καρδιά παραμένω σ' αυτό και γίνω καθημερινά ανόητος μάρτυρας του χαλασμού και της ερήμωσης του. Δε στάθηκα ικανός μ' όλη την προσπάθειά μου να σταματήσω ο κατήφορος του. Ήταν μοιραίο ο τέτοιος κατήφορος για όλο το Ζαγόρι, αλλά αυτός να έρθει στο χωριό μου με γρηγορότερο ρυθμό και σε μεγαλύτερο βαθμό. Αν οι χωριανοί μου έδειχναν μεγαλύτερο ενδιαφέρον και σωστή κατανόηση, αλλά και συνεννόηση μεταξύ τους και αν αυτό δέχονταν μια κάποια μεγαλύτερη

Καθυστέρημένα πήραμε τις συνεργασίες των κ. Ευριπίδη Βουλούδη, Χρυσόστομου Λαζαρίδη, Ευριπίδη Μάση και Στέφανου Τζούρη.

Λόγω ελλείψεως χώρου δημοσιεύουμε αποσπάσματα από τις εργασίες τους.

Η είδηση του θανάτου του ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ έπεσε σαν κεραυνός. Ήσθρε ο μεγαλύτερος φάρος που έζησε 84 χρόνια στο ΚΟΥΚΟΥΛΙ ΖΑΓΟΡΙΟΥ.

Μέλει όμως το έργο του Κ. Λαζαρίδη, το οποίο θα πρέπει τόσο οι Κουκουλιώτες όσο και οι Ζαγορίσιοι και οι λοιποί Ηπειρώτες να ολοκληρώσουν αυτό το έργο που δεν πρόφτασε να ολοκληρώσει ο αείμνηστος Κ. Λαζαρίδης. Να γίνει το Ίδρυμα Κ. Λαζαρίδη όπως το σχεδίαζε και το σκευόταν, που αγνίστηκε τόσο χρόνο.

Θέλησε, φαντασία και εργασία χρειάζονται και θα ολοκληρωθεί, πράγμα το οποίο δεν λείπει από τους Κουκουλιώτες.

— Εμπρός λοιπόν!

Στο σημείο αυτό προσθέτω ορισμένα αποσπάσματα από αλληλογραφία που είχα με τον αείμνηστο δάσκαλο Κ. Λαζαρίδη.

Κουκούλι 25 Ιουνίου 1985

Φίλατε κ. Λαμπρίδη,

Δυστυχώς για μένα έλειψε σχεδόν ο κύκλος της παραπέρα δράσης μου. Τα γεράματα, όχι βέβαια πρόωρα και αδικαιολόγητα, αφού είμαι πια 81 χρόνων, με υποχρεώνουν να σταματήσω κάθε πια δραστηριότητα.

Είστε πολύ ευτυχής, γιατί έχετε λαμπρές επιτυχίες στις πατριωτικές Σας επιδώσεις και μπορείτε να καρπώνετε και να χαίρεστε τις ζηλευτές επιτεύξεις των πατριωτικών Σας προσπαθειών. Εγώ δε στάθηκα τυχερός σε τέτοιες περιπτώσεις.

Από τα 58 χρόνια της δασκαλίας μου υπηρεσίας, τα 30 τα πέρασα στο χωριό μου, χωρίς το μακροχρόνιο αυτό δασκαλικά μου στο Κουκούλι, το χωριό μου, να σταθεί ικανό να αφήσει ενεργητικά αποτελέσματα από το πέρασμά μου σα δάσκαλος σ' αυτό. Με θλίψη και με σφιγμένη την καρδιά παραμένω σ' αυτό και γίνω καθημερινά ανόητος μάρτυρας του χαλασμού και της ερήμωσης του. Δε στάθηκα ικανός μ' όλη την προσπάθειά μου να σταματήσω ο κατήφορος του. Ήταν μοιραίο ο τέτοιος κατήφορος για όλο το Ζαγόρι, αλλά αυτός να έρθει στο χωριό μου με γρηγορότερο ρυθμό και σε μεγαλύτερο βαθμό. Αν οι χωριανοί μου έδειχναν μεγαλύτερο ενδιαφέρον και σωστή κατανόηση, αλλά και συνεννόηση μεταξύ τους και αν αυτό δέχονταν μια κάποια μεγαλύτερη

Κώστας Λαζαρίδης

κρατική στοργή, θα μπορούσε αυτό να παρουσιάζει την όψη ενός από τα γραφικότερα χωριά του Ζαγορίου. Θα ήταν δυνατό να διατηρηθεί αντάξιο της ιστορικής και πολιτιστικής του παράδοσης και ζηλευτό από πολλές απόψεις. Είμαι παθολογικά φροσιολάτρης και χαίρομαι όσο κανένας άλλος τις ομορφιές του. Θέλω να σέβομαι την παραδοσιακή μας κληρονομιά, για την οποία μιλούν σήμερα τόσο έντονα και αυτά τα εσπίασμα χείλι, μόνο και μόνο για «κτηνή κατανάλωση». Αντά τα συνθήματα με κρατούν εδώ στο χωριό μου. Δεν παύω όμως να θεωρώ τον εαυτό μου σαν έναν «αποτυχημένο» δάσκαλο.

Στέλνοντας με το γράμμα μου αυτό ένα θερμότατο πατριωτικό και πνευματικό χαιρετισμό, Σας σφίγγω εγκάρδια ακόμα μια φορά το χέρι για την τόσο γόνιμη ζηλευτή δραστηριότητά Σας. Με εξαιρετική εκτίμηση και αγάπη

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Κουκούλι 12 Απριλίου 1986

Αγαπητέ φίλε μου Κύριε Λαμπρίδη,

Εμάς φέτος, μας βασάνισε αρκετά μια πολύ ενοχλητική γρίπη. Κοντά σ' αυτά, εγώ τον τελευταίο καιρό βρίσκομαι σε μια όχι ευχάριστη ψυχολογική κατάσταση για τη γενικότερη κατάσταση και το απώτερο μέλλον όλης βέβαια της υπαιθρου μας. Ιδιαίτερα όμως για το Ζαγόρι μας. Πουθενά ξαστεριά. Ζοφερό το μέλλον από το κατήντημα, στο οποίο φτάσαμε. Πρέπει να είμαι πολύ μετανωιωμένος, γιατί αποφάσισα να ταυτίσω τη μοίρα μου με το χωριό μου, στο οποίο γεννήθηκα. Μ' έφαγε η τοπική προσηλυση, καθώς χαρακτηρίζουν την παραμονή μου και τη λατρεία μου προς το χωριό μου. Ίσως να μην έχουν δίκιο οι φίλοι μου αυτοί στις κρίσεις τους. Τώρα όμως είναι πολύ αργά.

Με αυτά τα λίγα λόγια της καρδιάς μου, Διατελώ με εξαιρετική εκτίμηση και αγάπη

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Κουκούλι 21 Μάη 1986

Αγαπητέ κ. Λαμπρίδη,

Κατά τα άλλα η ζωή κυλάει εδώ στο χωριό όπως πάντα πολύ όμορφα μέσα στη μοναξιά, αλλά και στα θέλητρα που κρύβει η αρμονία της Φύσης, ιδιαίτερα τώρα την άνοιξη, αρκεί κανένας να τη διακρίνει και να μπορεί να τη χαρεί. Το κακό είναι που μόνο εμείς οι άνθρωποι είμαστε κακοί. Αποδείξει το μεγάλο κακό

που περνάμε αυτές τις μέρες από ψυχολογική άποψη και σε παγκόσμια κλίμακα με τον κίνδυνο της πυρηνικής ενέργειας. Ο Θεός ας βάλλει το χέρι του.

Σας ευχαριστώ για όλα και διατελώ πάντοτε με εξαιρετική εκτίμηση και πατριωτική αγάπη.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Εάν τυχόν ολοκληρωθεί το έργο του αείμνηστου Κ. Λαζαρίδη τότε θ' αγάλλεται η ψυχή του που θα βλέπει ότι δεν πήγε χαμένος ο αγώνας του.

Αιωνία του η μνήμη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Πολύδροσο

Μεγάλο κακό στο Ζαγόρι. Πέθανε ο Κώστας Λαζαρίδης.

Πέρα από τη διδακτική του εργασία, ο Λαζαρίδης έγραψε για όλα τα χωριά του Ζαγορίου, για όλους τους μεγάλους άνδρες του.

Ότι έβλεπε πως κάποιο καλό θα κάμει στο Ζαγόρι το υιοθετούσε και έμπαινε μπροστά.

Τι να σου πω εγώ Κώστο μου; Τι να πει ο τρυποφράκτης στον αστό.

Τι θα πούμε στον Κώστο Λαζαρίδη, Αιωνία του η μνήμη; Μα τη μνήμη την έκαμε και την έγραψε μόνος του.

Τι να πούμε να είναι ελαφρό το χάρμα που τον σκέπασε; Τιποτε άλλο δεν θα παρακαλούσε ο Κώστος παρά να τον σκεπάσει το χάρμα από το Κουκούλι του.

Από τ' εμένα Κώστο μου λίγα λουλούδια δέξου, που τ' άμασσε στον Αϊ - Μηνά και στη Μεγάλη Ράχη. Καπέσοβο 29/10/87

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΒΟΥΛΟΥΔΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΒΑΡΝΟΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΓΙΩΒΑΣ ΦΡΙΣΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Αδινάνα: Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ (0651) 26.266 και 28.088
Αυτόματος τηλεφώνητής
(0651) — 33.469

Προσφορές:
Γ. Δουδάλη - Αποστόλου
28 Οκτωβρίου 41 - τηλ. 20.544
Το ποσό της επίσης
συνδρομής προαιρετικό

Για μας τους Κουκουλιώτες ο Κώστας Λαζαρίδης, δεν ήταν απλά ο δάσκαλός μας, που επί τριάντα χρόνια δίδαξε σ' αυτό το μικρό σχολείο, από το οποίο τόσο επισημηνονες αναδείχθηκαν. Συνέχιζε νάταν ο μεγάλος μας δάσκαλος σ' όλη του τη ζωή, σε μικρούς και μεγάλους, με το παράδειγμά του, με το ήθος του, με την αγάπη του, με τη ζεστή του καρδιά, την καλοσύνη του, την ευγένειά του, το σοφό του λόγο.

Πρωτοπόρος αγωνιστής σ' όλα τα τοπικά προβλήματα, ίδρυσε πριν 10 χρόνια την Αδελφότητα Κουκουλιωτών, η οποία και τον βράβευσε για την προσφορά του τον περασμένο χρόνο. Φείγοντας ο Κ.Λ. αφήνει ένα μεγάλο έργο, πούνα καρπός της πολύχρονης δράσης του και δεν θ' αργήσει να ιδρυθεί στο Κουκούλι το «ΛΑΖΑΡΙΔΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ», στεγασμένο στο σπίτι του, που έκαμε δωρεά στη Ριζαίεια για να μείνει έτσι αλησιάζοντος και αιώνιος.

Αλησιάζοντα θα μείνουν και διδαχή προς τους νεώτερους, τα τελευταία του λόγια, που είπε στο Νομάρχη Ιωαννίνων, συζητώντας για τα προβλήματα του χωριού. «Όλοι αυτοί πούνα γύρω μου, είπε, υπήρξαν μαθητές μου, γιατί ήμουν τριάντα χρόνια δάσκαλος στο χωριό. Όμως και τώρα πούμαι συνταξιούχος δεν έπαυσα ποτέ να αισθάνομαι ότι είμαι δάσκαλος...».

Μεγάλε μας Δάσκαλε, αγαπημένε μας συγχωριανέ, Κώστα Λαζαρίδη, με συγκίνηση βαθιά σε αποχαιρετούμε.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΜΑΚΡΗΣ

Κουκουλιώτης Δάσκαλος

Εκφράζουμε τη βαθιά μας θλίψη για το χαμό αυτού του άξιου τέκνου του Ζαγορίου του Κ. Λαζαρίδη. Βοήθησε πολύ αυτό τον τόπο. Για μας ήταν ο Πατέρας, ο φίλος, ο συνεργάτης.

Ας είναι αιώνια η μνήμη του.

ΧΑΡΙΣΤΕ ΒΙΒΛΙΑ
ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΚΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Το πιο ωφέλιμο δώρο

ΣΤΕΙΛΤΕ ΜΑΣ

το ονοματεπώνυμόν
και τη διεύθυνση
που επιθυμείτε να
δωρήσετε τα βιβλία.
Θα του τα στείλουμε.
Τιμή κάθε βιβλίου
από 150 μέχρι 500 δρχ.
Γράψτε μας το ποσό.
Χρήματα θα στείλουμε
μετά την αποστολή.

Εκπ. Σύλλογος Βίτσας

Εκπ. Σύλλογος Βίτσας

Εκπ. Σύλλογος Βίτσας

Εκπ. Σύλλογος Βίτσας

Εκπ. Σύλλογος Βίτσας

ΨΗΦΙΣΜΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο των Ενώσεως των Ζαγορισίων Αθηνών, συνελθόν εκτάκτως λόγω θανάτου του μέλους της Κώστα ΛΑΖΑΡΙΔΗ, Διδασκάλου, Ιστορικού και Λαογράφου εκ ΚΟΥΚΟΥΛΙΟΥ, λαμπρού συμπατριώτη και πολυγραφώτατου, με τα εις 10κάδας μέχρι σήμερα εκδοθέντα βιβλία του, σέβειν έχοντα με την ιδιαίτερα μας Πατρίδα, με τα οποία δια της αναγνωστικής τους παρέσχεν εις τους συμπατριώτες του πνευματική προφή, ομοφώνως απεφάσισε τα επόμενα.

1. Να διατεθεί εις μνήμην του και εις την κεντρικήν εκκλησίαν του χωριού του χρηματικόν ποσόν.
2. Να παραστεί εις μνημόσυρόν του, υπέρ αναπαύσεως της ψυχής αυτού.

3. Να σπαλεί το παρόν ψήφισμα εις την σύζυγον αυτού και,
4. Να δημοσιευθεί εις τον τύπον.

Δια το Διοικητικόν Συμβούλιον
Ο Πρόεδρος
ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΒΛΑΔΙΚΑΣ
Ο Γεν. Γραμματέας
ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΑΛΑΓΓΕΛΗΣ

ΨΗΦΙΣΜΑ

Στο Κουκούλι σήμερα στις 17 Οκτωβρίου 1987 ημέρα Σάββατο και ώρα 11.30 π.μ. συνήλθε σε έκτακτη συνεδρίαση το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας Κουκουλιωτών «ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΠΛΑΚΙΔΑΣ» μετά από πρόσκληση του προέδρου του Δ.Σ., για το θλιβερό άγγελμα του αιφνιδίου θανάτου του επιτίμου προέδρου της

ΚΩΝ/ΝΟΥ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

και Αποφασίζει

1. Να παραστεί σύσσωμο το Δ.Σ. στην κηδεία του εκλειπόντα επιτίμου προέδρου ΚΩΝ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ.
2. Να κατατεθεί στεφάνι στη σορό του εκλειπόντα.
3. Να ανατεθεί σε μέλος της Αδελφότητας σύντομος χαιρετισμός στον εκλειπόντα επιτίμο προέδρό της.
4. Να εκφράσει συλλυπητήρια στη σύζυγό του Πηνελόπη.

Το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
ΠΑΝΑΓ. ΓΟΓΟΛΟΣ
Τα Μέλη
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΔΗΜΟΥ
ΑΛΙΚΗ ΤΣΟΓΚΑ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΛΕΝΗΣ
ΙΑΝΔΡΕΑΣ ΝΑΝΟΓΛΟΥ
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΖΑΓΚΑΣ
ΝΙΚΟΣ ΚΟΝΤΟΔΗΜΟΣ

ΨΗΦΙΣΜΑ

Στο Κουκούλι σήμερα στις 17 Οκτωβρίου 1987 ημέρα Σάββατο και ώρα 11 π.μ. συνήλθε σε έκτακτη συ-

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ
ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗ

Ένας Έλληνας, πιθανόν να γίνει ο Γενικός Γραμματέας της ΦΙΜΠΑ.

Όπως γράφουν οι αθλητικές εφημερίδες, έγινε πρόταση στον πρώην διεθνή μπασκετμπολίστα Άρη Ι. Ζώη από την Αρτοίστα που υπηρετεί στην Ελληνική αποστολή της ΕΟΚ στις Βρυξέλλες, να αναλάβει τη θέση του Γενικού Γραμματέα της ΦΙΜΠΑ σε αντικατάσταση που κ. Μπορίσλαβ Σπάνκοβιτς.

Οι μέχρι τώρα υπηρεσίες του στις επιτροπές ΦΙΜΠΑ έχουν πείσει όσους ασχολούνται με το μπάσκετ για τις καταπληκτικές του ικανότητες με πρώτον τον ίδιο τον Σπάνκοβιτς.

Ο Άρης Ι. Ζώης προβληματίζεται εάν πρέπει να αφήσει την αποστολή που στην ΕΟΚ — μιλάει τρεις γλώσσες — για τη Γ.Γ. της ΦΙΜΠΑ για λόγους οικονομικούς, γιατί επιθυμεί την επιστροφή του στην Πατρίδα ή γιατί έχει υψηλότερες φιλοδοξίες από το να προχωρήσει σαν παράγοντας του μπάσκετ, λέγοντας μάλιστα ότι πολλοί τον προτείνουν και για μελλοντικό πρόεδρο της ΦΙΜΠΑ σε αντικατάσταση του Μπίσενλ.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Θερμά συγχαρητήρια στον Ευγένιο Ιωάννου Μασούρα που πέρασε στη Γυμναστική Ακαδημία Θεσ/νίκης. Φ. Γ.

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Τον αγαπημένο μας ανεισίο και βαπτιστικό Δημήτριο Γ. Καραλή που πήρε επάξια το πτυχίο της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης συγχαίρουμε θερμά και του ευχόμαστε ολόψυχα λαμπρή σταδιοδρομία.

Οι θείοι και μονοί του

ΚΟΥΛΑ — ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΜΠΟΣ

νεδρίαση η Εκκλησιαστική Επιτροπή του Ιερού Ιναού «Κοίμηση της Θεοτόκου» για το άγγελμα του αιφνιδίου θανάτου του επιτίμου μέλους της Εκκλησιαστικής Επιτροπής, ΚΩΝ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

και Αποφασίζει

1. Να παραστεί σύσσωμη στην κηδεία του επιτίμου μέλους της.
2. Να κατατεθεί στεφάνι στη σορό του εκλειπόντα.
3. Να εκφράσει συλλυπητήρια στη σύζυγό του Πηνελόπη.
4. Να ανατεθεί σε μέλος σύντομος χαιρετισμός στον εκλειπόντα.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή
Ο Πρόεδρος
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΔΗΜΟΥ
(Εφημέριος)
Τα Μέλη
ΧΡΙΣΤΟΣ. ΒΡΥΖΑΛΑΣ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΛΕΝΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΚΑΜΗΣ
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

2ο βραβείο διαγωνισμού

ΑΡΙΣΤΟΥΛΑ ΤΖΟΥΜΕΡΙΩΤΗ
1)Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΥ

ΘΕΜΑ: «Ποιοι παράγοντες νομίζεις μπορούν να βοηθήσουν στο ξαναζωντανέμα και την ανάπτυξη του Ζαγοριού»

Μέσα στην πολυτάραχη και αγχώδη ζωή της πόλης υπάρχει μια μικρή οάση: το χωριό. Αυτή τη μικρή οάση που όλοι σήμερα λίγο πολύ την έχουμε εγκαταλείψει. Το μικρό δικό μου χωριό βρίσκεται στο Ζαγόρι και λέγεται Σκαμνέλι.

Γενικά όλοι οι κάτοικοι του Ζαγοριού είναι πολύ λίγοι σε σχέση με τα παλιά χρόνια. Κάθε μέρα τα χωριά αυτά μικραίνουν σε πληθυσμό. Κι αυτό γίνεται γιατί νομίζουν πως στην πόλη θα περνούν καλύτερα ενώ στην πραγματικότητα θα περνούν πιο δύσκολα.

Γι' αυτό πρέπει να σταματήσει το κακό, αυτό που σήμερα μαστίζει τους κατοίκους του Ζαγοριού. Όλο και περισσότερο εμείς οι νέοι πρέπει να βοηθήσουμε για το ξαναζωντανέμα και την ανάπτυξη των χωριών. Κι αυτό θα γίνει μόνο με συνεχή αγώνα που πολλές φορές λέμε και λίγες κάνουμε.

Ο πρώτος παράγοντας που μπορεί να βοηθήσει είναι το

κράτος. Να δώσει ορισμένα ματα και οι κάτοικοι με την νομική και την αγάπη να εργοστάσιο που θα δώσει λειά στους κατοίκους του χωριού. Στη δραστηριότητα που μπορούν να βοηθήσουν και οι Ζαγοριόσι που είναι στην Αθήνα.

Ένα παλιό παραδοσιακό μπορεί να γίνει μοναδικό και φυλάγονται τα παλιά νεφάρια, να σώζονται.

Επίσης μπορεί να γίνει το εργοστάσιο κτηνοτροφικών όντων.

Όμως δεν είναι μόνο τα εργοστάσια που θα φέρουν ή θα πτήσουν τους κατοίκους στο Ζαγόρι. Μερικοί κάθονται στην πόλη και μόνο επειδή τους αναγκάζει δουλειά τους.

Πρέπει ακόμα να έχουμε θαρό το χωριό, καθαρά τα έθνη δοχεία και τα εστιάτοια όπου ποιος να έρθει στο χωριό να περταί να το βλέπει.

Οι κάτοικοι όμως που θα περνούν στα χωριά του Ζαγοριού θα πρέπει να διατηρούν τα και τα έθνη που οι παλιότεροι άφησαν στους νέους.

Αν γίνουν όλα αυτά τότε η ανάπτυξη των χωριών του Ζαγοριού. Αν γίνουν κινηματφοι και άλλα κέντρα διασκέδης, εγώ νομίζω πως όλα θα γίνουν τις πόλεις και τα χωριά θα γνωρίσουν τις παλιές σήμενες μέρες τους.

Η εκπαίδευση στα χρόνια του σκοταδισμού

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Αυτό το πρακτικό, η καταχώρισή του και η διαφύλαξή του συγκινούν ιδιαίτερα και τον γράφοντα το μικρό χρονικό, γιατί από μια συσχέτιση που γίνεται εκείνη την εποχή, προκύπτει ότι ο μακαρίτης ο πατέρας μου Δημήτρης ήταν μαθητής του Γόνιου.

Η παιδεία του πατέρα μου δεν ήταν ανώτερη του αποφοίτου του ελληνικού σχολείου των Σουδενών. Ήταν ωστόσο αξιόλογο. Γραφίματα του πατέρα μου διασώζονται πολλά και μαρτυρούν για το ακριβές των γραφομένων. Ο μακαρίτης πατέρας μου με τα γράμματα του σχολείου των Πάνω - Σουδενών ίδρυσε και λειτουργήσε σωστή τράπεζα στην Άρτα με πολύ μεγάλη επιτυχία. Γιατί δεν μορφώθηκε, όπως ο μεγαλύτερος αδελφός του Ιω. Λαμπρίδης, είναι άλλο θέμα, που δεν είναι εύκολο να ανασπυχθεί σ' αυτές τις γραμμές υποστηρίζεται ωστόσο βασίμως ότι δεν υστερούσε ο Δημήτρης σε πνευματικές ικανότητες από τον αδελφό του, το μεγάλο ιστορικό Ηπειρώτη Ιω. Λαμπρίδη.

Έως το 1861 φθάσαμε για την παιδεία και την ανάπτυξη της με δυσκολίες και πολλές προσπάθειες. Από τη χρονιά αυτή έως το 1880 παρουσιάζεται κενό και θα καταβληθεί προσπάθεια να χυθεί φως τεκμηριωμένο. Οι εικασίες είναι στην ημερησία διάταξη, έχουν δε κι αυτές τη θέση τους και μας διευκολύνουν.

Ο Γόνιος διορίστηκε το 1858 με θητεία για 3 χρόνια. Χρησιμοποιήσατο, επιμελίστατο, ελλογμώτατο αποκαλούν αυτόν τα μεγάλα κεφάλια των Σουδενών. Πρωτοστατούν και διαφεντεύουν στα θέματα της παιδείας ο Σπύρος Πριμηκύρης, ο αδελφός του, εκπαιδευτικός φωτισμένος, ο Καλλίνικος και πολλοί άλλοι. Με το διορισμό του ελληνοδιδασκάλου Γόνιου γίνεται μια ώθηση, αναμφισβήτητη πρόοδος στην παιδεία. Γιατί να μην επαναδιορισθεί ο Γόνιος; Ο Χατζή - Καλλίνικος είχε αρκετή ζωή προστά του, αφού απεβίωσε το 1867 και πολύ αργότερα ο Σπ. Πριμηκύρης.

Έτσι μπορούμε να φθάσουμε έως τις χρονιές 1878-1879, που είναι καθοριστικές για τα εκπαιδευτικά πράγματα του χωριού. Έως τότε αναπτύσσεται η εκπαίδευση με την οικονομική ενίσχυση της Ευαγγελιστρίας, που την κυβερνούν φωτισμένοι καλόγηροι. Πρέπει να εικάσουμε ότι και ο Πάνω Σουδενιώτης ηγούμενος της Ευαγγελιστρίας Γαβριήλ που διαδέχθηκε τον Χατζή - Καλλίνικο είχε τις ίδιες διαθέσεις. Βοηθός του εκλιπόντος πολλά χρόνια ήταν. Στη Σχολή αυτή φοιτούσε. Είχαν δημιουργηθεί άριστες συνθήκες για το σύμπλο Ευαγγελιστρίας και Σουδενών. Παράδοση αδελφοσύνης. Ήταν εύκολο να διαταραχθεί; Ποιος μπορούσε να ξεφύγει από την εγκάρδια και αδελφική συνεργασία των δύο παραγόντων;

Αγαθή είναι και η φήμη για τον ηγούμενο Γαβριήλ. Κανένα δυστυχές στοιχείο για το πρόσωπο αυτό δεν υπάρχει εκτός από την πληροφόρηση για το τραγικό τέλος του. Πέθανε στην εκτέλεση του καθήκοντος. Γύριζε από επίσκεψή του στα πρόβατα του Μοναστηριού, που ξεχειμάζαν σε τοποθεσία χαμηλότερα που απείχε από το χωριό δύο ώρες. Αυτό γίνεται στην καρδιά του χειμώνα. Έφιππος όπως πέστρεφε στο Μοναστήρι πέθανε από την παγωνιά επάνω στο άλογο το 1894.

Προς το καλύτερο πήγε η εκπαίδευση στα χρόνια του Γαβριήλ. Ήταν η φορά των πραγμάτων τέτοια, το αίτημα των καιρών, η αναγεννητική προσπάθεια για την παιδεία. 1878-1879

ΑΠΟ ΔΙΑΣΩΘΕΝΤΑ ΑΡΧΕΙΑ

«Βιολίον»

εμπειρέχον την αλληλογραφία των κατά καιρούς εφόρων της Κοινότητας μετά τε των εκτελεστών της διαθήκης Π. Λαζαρά, μεγάλου ευεργέτου αυτής, πληρεξουσίων προς εισπραξίν των τόκων, ως και πρακτικά των κατά καιρούς εφόρων, ως και τους δωρητές των εκπαιδευτικών καταστημάτων από του έτους 1880 Ιανουαρίου α'.

ο ταμίας Κ. Δόνος»

Ακολουθεί η καταχώριση στις πρώτες σελίδες του βιβλίου επιστολής των εφόρων της Σχολής των Πάνω Σουδενών με ημερομηνία 10 Οκτωβρίου 1879. Οι υπογράφοντες ήταν οι: Νικόλαος Παππάς, Σπυρίδων Πριμηκύρης, Λάζαρος Καψώφας και Κων/νίος Γ. Δόνος. Το γράμμα απηύθυναν προς τους εκτελεστές της διαθήκης του Παναγιώτη Ιλαζαρά, Κ. Ι. Κότση και Δημ. Οικονόμου. Η επιστολή είχε αναγνωριστικό χαρακτήρα. Οι εφόροι ζητούσαν στοιχεία για το κληροδοτήμα του Π. Λαζαρά και συγχρόνως πληροφορούσαν για το διορισμό του ελληνοδιδασκάλου Θεοδ. Πριμηκύρη, ως διευθυντού της Σχολής και του Αχιλλέα Οικονόμου ως δημοδιδασκάλου. Ισχυρίζονταν ότι θα διορίσουν και διδασκάλισσα για το Παρθενοναγωγείο, όταν μάθουν για τα ακριβή έσοδα του κληροδοτήματος.

Επειδή αργούν να πάρουν απάντηση, στέλλουν και δεύτερη επιστολή με ημερομηνία 2 Νοεμβρίου 1879. Το περιεχόμενο αυτής ήταν το ίδιο με την πρώτη.

Στις 6 Νοεμβρίου 1879 απαντούν οι εκτελεστές με μακρά επιστολή. Γράφουν πολλά. Δεν αναφέρουν για την επιστολή χρημάτων. Καταλήγουν στο γράμμα τους:

«Εάν προβήτε και εις σύστασιν παρθεναγωγείου καταλλήλου, θα εκτελέσετε έργον ου μόνον τη Κοινότητι ωφελιμώτατον, αλλά και ποθεινότερον τη αιδιόμω ψυχή του ευεργέτου της τάς πράξεις υμών παρολοιοιούσης και επισκοπούσης».

Στη συνέχεια της αλληλογραφίας είναι καταχωρισμένη η τρίτη επιστολή της Εφοροεπιτροπής των Σουδενών προς τους εκτελεστές της διαθήκης του Π. Λαζαρά. Φέρει ημερομηνία 20-11-1879. Με την επιστολή αυτή ζητούν επιστολή χρημάτων για τις ανάγκες των σχολείων και παρακαλούν όλα τα περιουσιακά στοιχεία Λαζαρά να συγκεντρωθούν και να κατατεθούν στην Εθνική Τράπεζα. Επίσης ζητούν από τους εκτελεστές να εκποιήσουν και τις τρεις μετοχές της Εθν. Τραπεζής και το αντίτιμο να καταθέσουν στην ομώνυμη τράπεζα.

Στις 25 Ιανουαρίου 1880 οι εφοροεπίτροποι των Σουδενών στέλλουν τέταρτο γράμμα στους εκτελεστές της διαθήκης στην Κέρκυρα. Παραπονούνται, γιατί δεν πήραν απάντηση στην επιστολή τους από 20-11-1879 και ζητούν χρήματα από τους τόκους του κληροδοτήματος για να πληρώσουν τους δασκάλους.

Οι εφοροεπίτροποι των Σουδενών δεν παίρνουν απάντηση από την Κέρκυρα. Για το λόγο αυτό αδημονούν και γράφουν στους εκτελεστές της διαθήκης του Λαζαρά το πέμπτο γράμμα με ημερομηνία 1η Φεβρουαρίου 1880 από τα Γιάννινα. Σ' αυτό, αφού αναφέρουν ότι από τον Γκάριο πληροφορήθηκαν ότι έστειλαν οι εκτελεστές χρήματα για την πληρωμή των δασκάλων, γνωστοποιούν ότι περιμένουν να μάθουν τι έκαναν για την περιουσία του Λαζαρά, που προσρίζεται για τα σχολεία των Σουδενών κ.τ.λ. Ζητούν χρήματα για την ανέγερση κτιρίου παρθεναγωγείου. Υπογράφουν το γράμμα στα Γιάννινα οι Σπ. Πριμηκύρης και Κων. Δόνος. Έχουν και τη σύναινση των Νικολάου Παππά και Ι. Καψώφας, που βρίσκονται στα Σουδενά.

Από τους εκτελεστές οι εφοροεπίτροποι δεν παίρνουν

Μπροστά από δεκατέσσερα (14) χρόνια ενεργήσαμε, διαφωτίσαμε, επιέσαμε να γίνει ο Εθν. Δρυμός Βίκου — Αώου. Άξιζε το διαμάντι αυτό του Κ.Δ. Ζαγοριού να προστατευθεί για να μη συνεχώς υποβαθμίζεται η οικολογική του ισορροπία. Ανεξάντλητο το ταμείο του ενέργειας έπρεπε να το εκμεταλλεύεται και να το χαίρεται όλος ο λαός. Δεκατέσσερα (14) χρόνια τον έχουν στα χέρια τους οι αρμόδιοι οι ειδικοί του Υπουργείου Συντονισμού, Γεωργίας, ΤΠΕ ΧΩΔΕ κλπ. Στις 7—9—1978 έγραφα στο Τ.Γ. Γεωργίας, τμήμα Εθν. Δρυμών ότι ο Εθν. Δρυμός Βίκου — Αώου αν και πέγρασαν πέντε (5) χρόνια από την ίδρυσή του ΟΤΔΕΜΙΑ ενέργεια έγινε για την λειτουργία του για την προστασία του. Τους κατέστησα υπεύθυνους για τα σαρκωφάγα θηλαστικά και τα αρπακτικά πουλιά και γενικά για την άγρια πανίδα και χλωρίδα που τείνει να εξαφανισθεί. Συγκεκριμένα ανέφερα αυτά με την διεθνή επιστημονική ονομασία. Η συνηθισμένη απάντηση: ευχαριστούμε για τη συμβολή, μελετούμε σύντομα θα ληφθούν μέτρα!! Στις 18—3—81 μετά ο κτώ (8) χρόνια από την ίδρυσή του. Νομαρχία Ιωαννίνων, διεύθυνση δατών: Εννέα (9) ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ στο έγγραφο προς όλα τα σημεία του ορίζοντος, ημείς ο φορολογούμενος ο αφέντης λαός βλέπουμε ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ. Τέσσερες χιλιάδες (4.000) γίδια δόσκουν μέρα και νύχτα χεμώνα καλοκαίρι στον πυρήνα και ζώνη προστασίας του Εθν. Δρυμού με μόνιμες εγκαταστάσεις. Πως συμβιβάζεται η έννοια του Εθν. Δρυμού με το γιδωτοφρέο περιμένουμε τους αρμόδιους, τους ειδικούς του ΤΠΕΧΩΔΕ να μας εξηγήσουν!! Υπουργείο ΧΟΠ 12—9—84 «Η ολοκλήρωση του οδικού δικτύου Ζαγοριών που θα συνδέσει Α με το Κ και Δυτικό Ζαγόρι ως και Βρυσοχώρι — Παλιούσι κλπ. προτείνεται να ενταχθεί κατά ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ στα Νομαρχιακά προγράμματα. Περινούν τα χρόνια περιμένουν αι 150 οικογένειες των προβατοτρόφων Σαρακατσάνων να γίνει ο μονοαξονικός Πάτιγκο — Λίμνες — Τσεπέλοβο, αυτοκινητόδρομος, περιμένουν οι Ζαγορίσιοι και Κοινισαίτες να συνδεθεί το Βρυσοχώρι με Παλιούσι και ο χορός των ψευδοπροσέσεων καλά κρατεί!! Είκοσι χωριά που βυζαίνονται τας Άλπεις Κ.Δ. Ζαγοριού περιμένουν οδικό σύστη-

μα που είναι το Α για την ανάπτυξη τους Υπουργείο ΤΠΕΧΩΔΕ 14—8—1987. Μετά από δεκατέσσερα (14) χρόνια κατόπιν επιστολής μου και δημοσιευμάτων μου, ότι κατεστράφηκε εξαφανίστηκε εξ ολοκλήρου η άγρια πανίδα του Βίκου και πρέπει να φέρουμε από τα γειτονικά Βαλκάνια αγριόγίδα (Ρουπικάπρια), αγριογούρουνα (Σους σκρόφα), ζαρνιάδια (Καρπουλούς), αρκούδες (Ούρσους άρκτους), Βίδρες (Λοντρα λοντρα), Όρνια (Γυλκροφίλους), Γυπαετούς (Γυπαετούς μπαρμπάτους), αητούς (Αγχιόλια Χρυσαετούς κ.λπ.). Ήταν κάθε λαχνά και λαγός, κάθε τούφα και πέρδικα, κάθε μπουλά και νεροσυρμή

ΕΥΘΥΝΕΣ του ΥΠΕΧΩΔΕ για την καταστροφή του Εθνικού Δρυμού Βίκου - Αώου

βούζε από αγριοπερίστερα, σήμερα ούτε ψυχή. Ποντίκια, φίδια, αλεπούδες, γίδια και ΣΤΡΥΓΧΝΙΝΗ κυριαρχούν στο μοναδικό στην Ελλάδα φυσικό μνημείο. Προ ετών μούφεραν να μπαλοσαμώσω ένα γυπαετό. Η ομορφιά του η μεγαλοπρέπεια ήταν κατασπληνική. Η στρυχνίνη του έκοψε τη ζωή. Έγινε θηρίο. Βρε τέρατα δεν άνοιξε η γη να σας καταπνεί; τον πατριάρχη μας Αθηνάγορα θα μπαλοσαμώσω!! Έτσι αρμόδιοι και ειδικοί, κατακτήσατε το Βίκο. Φέτος το Πάσχα με επισκέφτηκαν στο σπίτι μου στο μ. Πάτιγκο οι Υπουργοί μας Κοινομητζί και Παπούλιας, τους ανέπτυξα την ανάγκη να γίνει ο δρόμος Μικρό Πάτιγκο — Λίμνες — Τσεπέλοβο για να προστατευθεί η πανίδα και χλωρίδα, να κρατηθεί ο κτηνοτροφικός πλούτος να αναπτυχθεί η πανίδα και χλωρίδα, να κρατηθεί ο κτηνοτροφικός πλούτος να αναπτυχθεί ο πεζοπορικός και ορειβατικός τουρισμός να αναζωογονηθούν τα 20 χωριά γύρω στην Τυμπαία Πίνδο και να προστατευθεί το συγκρότημα από τις διαβρώσεις. Βρήκα πλήρη κατανόηση όπως και από το διευθυντή Δ. Λούλη. Επανερχομαι στους αρμόδιους και ειδικούς του ΤΠΕΧΩΔΕ. Απαντήστε αν αυτά που γράφετε στο έγγραφο σας 25—2—87 είναι αληθινά ή φανταστικά και σαν επιστήμονες που αυτοκαλείστε, ερευνήσατε, παρατηρήσατε, μελετήσατε και ζήσατε την περιοχή Τυμπαία Πίνδος — Αστράκα, χαράδρα Βίκου, Λάκκα Αώου όλες τις εποχές του χρόνου;;

1ον Η χαράδρα του Βίκου είναι σχεδόν παρθένα περιοχή: Πρωτόγνωρη αντίληψη περί παρθεσίας, επί δεκατέσσερα χρόνια

καβαλιέται από τέσσερες χιλιάδες (4.000) γίδια από λαθροκυνήγους και ένα σωρό δηλητηριαστές στρυχνίνες. 2ον Γράφουν οι αρμόδιοι οι ειδικοί: Η περιοχή υπέστη τις λιγότερες επιπτώσεις από όλους τους δρυμούς της Ελλάδας; Όλα τα χωριά κοντά στη χαράδρα αποψίλωσαν την περιοχή σε βάθος χιλιομέτρων για εντατική ξύλευση και γιδωτοσύνη. Έτσι απέραντες πλαγιές του Βίκου έχασαν τα δένδρα της φυσικής χλωρίδας υποβαθμίστηκε η οικολογική ισορροπία και κατακλιίστηκαν από τα άχρηστα και επιβλαβή ασφρακα (Φλομς φρονιόκοζα) το παλιούρι (Πάβλιουρος σπίνια Κρίστι) Χαρακτηριστικό παράδειγμά μας:

η πλαγιά απάνω από την ποταμιά Λογκά — Αγκαστραμμένη ως τα Ψλά Κουκούλια έκλεισε και είναι αδιασπάρστη από τα παλιούρια. Που είναι λοιπόν σοφοί του ΤΠΕΧΩΔΕ τα γραδιά (καρπίνους οριενταλς), η μεράτζα (Όστρονα Καρπινόφολια), η κρανιά (κορνους μας), η λευκοκαρνα (Κορυλλίς Αβελλανά, Κολομινε) η μελινοκιά (Κελίς Αουστράλις οι σικιές οι καρδιές οι φλαμουριές (Τίλια πλατύφυλλος αργενταία) οι αγριοκασιανιές (Έσκολους υποκασιανών) τα φραξιά (Φραξίνους όρνους), τα σφεντανα (Ακέρ Μονεπετσουλιανών, οπαλούς κλπ.) η Μαρκία βλάστηση με το πουρνάρι (Κδερκους (κωκιάφερα) τα Σιου Μια (Κδερκους Ρόμβου κλπ.) τις ζιλινές (Φυλλορεα Λατοφίλεα) τα κέδρα (Γιαννίπερους Κομμοίνους κλπ.). Τα περισσότερα από τα αναφερόμενα πιο πάνω έδιναν άφθονη τροφή σε πολλά ζώα της άγριας πανίδας. Τώρα τα συναντούμε στα βάθη της χαράδρας μακριά από τα χωριά εκτός από τη μαρκία βλάστηση που αντέχει στη γιδωτοσύνη.

3ον Λέγουν οι ΤΠΕΧΩΔΕ Καταφύγιο χλωρίδας και πανίδας γίνεται ο Βίκος: Σήμερα αρμόδιοι δεν είναι καταφύγιο γιατί δεν προστατεύονται. Καταφύγιο ήταν μπροστά από χιλιάδες χρόνια όταν οι παγετώνες που σκέπασαν κατά μέγα μέρος τας Άλπεις Κ.Δ. Ζαγοριού ανάγκασαν τη χλωρίδα και πανίδα να αποσυρθεί από τα ψηλά μέρη και να βολυνθούν στα χαμηλά και ιδανικός τόπος ήταν ο χώρος του Βίκου. Είως και το παγετονοκαρστικό Επί παγετώνων διεμορφώθηκε κυνοκρότημα των Άλπεων μας. Τότε συνεχώς άλλαζε και η οικολογική ισορροπία με την προσαρ-

μογή στις νέες συνθήκες και με την ορμή προς εξάπλωση. Με την εμφάνιση του ανθρώπου, ως νηγιού, γεωργού, κτηνοτρόφου, εμορφώθη νέα οικολογική ισορροπία με έντονες επιπτώσεις του ανθρώπου.

4ον Συνεχίζουν οι ειδικοί αρμόδιοι του ΤΠΕΧΩΔΕ: Μεγάλα σαρκωφάγα θηλαστικά αρπακτικά πουλιά και από άλλες περιοχές βρήκαν καταφύγιο στο Βίκο (και το συμπέρασμα των ερευνών). Άρα το γεγονός αυτό μαρτυρεί την ΑΔΗ λειτουργία του συστήματος. Στο Βίκο δεν υπάρχει ούτε ΕΛΛΗ σαρκωφάγο θηλαστικό ούτε μεγάλο αρπακτικό πουλί. Αν κάποιο ξεγελασθεί και περιπλανηθεί στο Βίκο το περιμένει η στρυχνίνη. Αν τα παραπάνω που με πόνο και κόπο αληθεύουν, οι ειδικοί αρμόδιοι, λέει ο αφέντης λαός ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΘΕΣΙΝ στα περιβάλλοντος. Μπορούν σαν ελεύθεροι επαγγελματίες να πατήσουν στον Ελλην. λαό τον εστημονικό τους θρησασμό και ζήσουν. Το ίδιο έκαναν κάποτε άλλοι που όταν ο φασισμός τους κατήγγιζε, πούλησαν στο λαό ΑΔΗΘΕΙΑ, Μαθηματικά, Φυσική Χημεία κλπ. και έζησαν ελεύθεροι. Προτείνουμε:

α) Να απαλλαγεί το Τ.Π. Γεωργίας και το ΤΠΕΧΩΔΕ από όλους τους αυτοκαλούμενους αρμόδιους και ειδικούς που θα αποδειχθούν ανάκοι να καταπνέουν το πρόβλημα και να είναι πονηρές. Έτσι και οι προτάσεις της ΕΟΚ που εξεργάστησαν τα τελευταία να υποστηρίξει τους δρομους και τα δάση θα είναι δικές. Έτσι και για την ανάπτυξη της περιοχής δεν θα είναι τα ΤΡΑΓΕΛΛΑΦΙΚΑ καρίκια και κοτοουρισμός.

β) Αποζημίωση των κτηνοτρόφων και παραχώρηση άλλων κτισμάτων προς γιδωτοσύνη.

γ) Θα χρειασθούν θηροφύλακες, δασοφύλακες κανείς δεν είναι υπαλληλότερος απ' αυτούς που παράγεται αγαπών την περιοχή Μόνιμοι και χωρίς όρια ηλικίας. Το πιο γερό ανδρόγατο δυναμικό της περιοχής είναι οι Σαρακατσάνοι και οι ντόπιοι κτηνοτρόφοι κάθε τοπικότητα για την υπεστήριξη τους είναι ΕΓΚΛΗΜΑ Χρειάζονται για τα παραπάνω 50 εκατομ.

γ) Εμπλουτισμός της πανίδας του Δρυμού.

δ) Ποτίστες με μεταφορά δεδοσ από Πάτιγκο στους έρημους τοπους.

Είποτε δε θα κάνετε χωρίς κάλογο με παράγοντες των ετών (20) χωριών και ΙΔΙΟΣ ΤΟΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ.

ΚΑΒΑΡΧΟΣ Γ. ΣΤΑΡΑΣ

Αντλ. ΕΛΛ. Εταιρ. Προστασίας της Φύσης

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Την 1η του Μ)βρη 1987, Κυριακή και στο Ναό της Αγίας Σκέπης στο Καλπάσι, σε στενό οικογενειακό κύκλω, τελέστηκε το ετήσιο μνημόσυνο του αείμνηστου και φίλου του Αποστόλη Αρβανίτη.

Το Λάκκι, που απειρίσσε πέρυσι ξαφνικά, ολόθρος, σαν πλατάνι ή πουρνάρι του τόπου μας!

Συμμετείχε η πατριαρχική του οικογένεια και πολλοί συγγενείς, φίλοι και γνωστοί και προσευχήθηκαν για την ανάπαυση της αιώνης, της μενής, της Άγιας Ψυχής Του!

Ο γιος του ο Ευριπίδης έφτασε από τη Γερμανία και μαζί με την πλοκή μανά του, την αφοσιωμένη σύζυγο του Αποστόλη, τη σεμνή Παναρά, που δημιούργησε βίο και λαμπρή οικογένεια, με τ' αδέρφια του, τις κυφάδες, τ' ανήψια του, τα παιδιά του, τον εκλάσαν πονετικό. Η Γράνα του, ο Μιχάλης με τον Απώστολο, το Λεωνίδα.

Ο Δημήτρης, η Γεωργία με τον Απώστολο, την Παναρά, το Νεκτάριο.

Η Φρειδερίκη, ο Λεωτέρης με την Παναρά, το Γιάννη, την Ελένη.

Η Αθηνά, ο Κώστας με τον Αλέκο, τη Μαρία, την Όλγα.

Ο Γερόσιμος, η Ανδρομάχη με τη μικρή Μαρία.

Ο Ευριπίδης, η Πολυξένη με τη Χρυστίνα και την Παναρά. Έκλαιγον το στοργικό τους Πατέρα τον πρωτογονικό του Καλπακού, που σπασίθηκε τόσο πολύ από τους συντοπίτες του, που λένε. Ορφανώμας η εμείς μαζί με την οικογένειά τους.

Αιώνια θάνα η μνήμη Σου αλησμόνητ'ε μας Λάκκι γιατί οι σπένες Σου αρετές και η αγάπη Σου για τον άνθρωπο έφτανε στην Αυτοθυσία.

Μαζί με τους δικούς μου συμμετέχουμε ολόψυχα και αδελφικά στο βαρύ πένθος της φαμλιάς Σου!

Αιώνια θάνα η μνήμη Σου.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΑΛΙΟΣ Ελαφότοπος

Κρατείστε τη ράχη και το Νοέμβριο - Δεκέμβριο του ημερολογίου ΘΑ σας ΧΡΕΙΑΣΤΟΥΝ

τις επιβαλλόμενες απαντήσεις. Γι' αυτό γράφουν ακόμη μια γραφή με ημερομηνία 7—3—1880 στους δύο εκτελεστές της δαδής Ε.Κ. Κότζη και Δ.Α. Οικονόμου. Με τη γραφή αυτή τους ειδοποιούν ότι υπόγραψαν συναλλαγματική από δύο χιλ. δρχ. που πρέπει να πληρωθεί σε διαταγή του κ. Α. Θρασίμ. Ζητούν και τα υπόλοιπα από τους οφειλομένους τόκους για να φροντίσουν για την ανέγερση του περιβόλου γείου. Την υπόγραψαν και οι τέσσερις εφοροεπίτροποι.

Στις 26 Αυγούστου 1880 οι εκτελεστές της δαδής του Π. Λαζαρά στέλλουν στην Εφοροεπιτροπεία ένα απολογισμό συνολικό του έργου που έκαναν από τότε που κυλοειστές Δ. Οικονόμου είναι αδελφός της γ' αγιάς μου Ελένης Α. Πάτη, το γένος Αδ. Οικονόμου.

Παραδοσιακοί οικισμοί

Η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ζαγοριών υπέβαλε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημ. Έργων (ΤΠΕΧΩΔΕ) αναφορά σχετικά με τα προβλήματα που δημιουργούνται με την εφαρμογή του Νόμου που ορίζει παραδοσιακούς τους οικισμούς Ζαγοριού.

Το υπουργείο απάντησε: ΘΕΜΑ: Απάντηση σε έγγραφο της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγοριού

Σε απάντηση του υπ' αριθμ. 0987)1—9—87 εγγράφου και την από 2987 επιστολή σας πληροφορούμε ότι η Υπηρεσία μας εκπροσώπη μελέτη προκειμένου να εξετασθούν τα προβλήματα που δημιουργούνται με την εφαρμογή του από 26—9—79 Π.Δ. ΦΕΚ 615Δ)79 στους Οικισμούς της περιοχής Ζαγοριού και να προχωρήσει στην τροποποίησή του.

Στα πλαίσια λοιπόν της παραπάνω μελέτης θα εξετασθούν και τα προβλήματα που μας διατυπώνετε στο παραπάνω έγγραφό σας.

Η Διευθύντρια Α.Ι.Κ. ΔΟΥΣΗ

ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΜΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η κοινότητα Δόλιανης έστειλε προς τα Κοινωτικά Συμβούλια των δασοκτημόνων κοινωτήτων έγγραφο σχετικά με τις ανωμαλίες που παρουσιάστηκαν στην Βιομηχανία αξιοποίησης Δασικού πλούτου.

Στο πολυσέλλδο έγγραφο επισημαίνονται οι απειλές κατά την συγκρότηση της Α.Ε., εκθέτει τη γνώμη που για την παραπέρα πορεία της βιομηχανίας και προτείνει ότι σε περίπτωση που δεν ικανοποιηθούν τα δικαιώματα των κοινωτήτων να αποχωρήσουν από την Α.Ε.

Επειδή πήραμε το έγγραφο αργά θα το δημοσιεύσουμε στο επόμενο φύλλο.

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ

Την Κυριακή 18 Οκτωβρίου έγιναν στο 13 χιλιόμετρο Ιωαννίνων — Δροσοχωρίου τα εγκαίνια μιας πρώτης μονάδας Καλοπιστικών Φυτών των ΑΦΩΝ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ από τη Βίτσα. Σε κτίριο εκτάσεως 2.300 τ.μ. εξοπλισμένο με την πιο σύγχρονη τεχνολογία οι ΑΦΩΙ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ με πολλή δουλειά και μεράκι εγκατέστησαν ένα φυτώριο Καλοπιστικών Φυτών εσωτερικού χώρου.

Τα 50 είδη φυτών τοποθετημένα σε πάνω από 60.000 γλάστρες κάνουν την μονάδα από τις μεγαλύτερες στον Ηπειρώτικο χώρο επιδίωξη των αδελφών ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ είναι η προμήθεια της ελληνικής αγοράς με Καλοπιστικά Φυτά αρίστου είδους.

Σημειώτεον ότι η μονάδα έχει υπαχθεί στον Αναπτυξιακό νόμο 1262.

Στα εγκαίνια παρευρέθηκε ένας μεγάλος αριθμός Ζαγορισιών και Γιαννιωτών που συνεχάρησαν τους καινούργιους επιχειρηματίες για την θαυμάσια δουλειά τους.

Δυστυχώς, όπως σχεδόν συμβαίνει πάντα, απουσιάζει η επίσημη πολιτεία.

Η επιχείρηση διατηρεί στα Γιάννενα γραφείο στην Λωδώνης 2. Με την σειρά μας ευχόμαστε στους Ζαγορίσιους επιχειρηματίες κάθε δύναμη και προκοπή.

Γιάννενα 24—10—87

Μονοδενδρίτης

ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΩΝ

Λάβαμε από τον Πρόεδρο Ασπράγγελων Ζαγοριού το παρακάτω ευχαριστήριο:

Ο Πρόεδρος της Κοινότητας Ασπράγγελων κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου, θεωρεί υποχρέωσή του να μεταφέρει και στον τύπο, την ευγένεια των κατοίκων της κοινότητάς του, καθώς και τις προσωπικές του ευχαριστίες στις υπηρεσίες της Νομαρχίας και τις Μονάδες της VIII Μεραρχίας (Δασαρχείο — 625 Τ.Π. — ΜΟΜΑ — Πυροσβεστική) καθώς και στα μεμονωμένα άτομα, για την έγκαιρη και αποτελεσματική επέμβαση τους, στην αναχαίτηση και κατάσβεση της πυρκαγιάς που ξέσπασε σε τοποθεσία της κοινότητάς τους.

Χωρίς τις συντονισμένες, φιλότιμες και υπεράνθρωπες προσπάθειες των αναφερομένων, με κίνδυνο ακόμη και της σωματικής τους ακεραιότητας, η φωτιά θα είχε πάρει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις απειλώντας την ευρύτερη περιοχή του χωριού τους και γειτονικών κοινωτήτων.

ΓΑΒΡΙΗΛ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Εισφορές

3.000
Καππά — Βολιώτη Νινέτα
2.400
Τσονίδης Ανδ. Ιωάννης
2.000
Δίτσογλου — Σκουτέρη Βασίλ.
Γκολέσης Αριστοφάνης
Θεοδώρου Κ. Ηρακλής
Καρακώστας Αλέκος
Καψάλης Γρηγόριος
Καψάλης Φωκίων
Καψάλης Χριστόδουλος
Νότης Δημοσθένης
Νούλης Θ. Χρυσόστομος
Παλιόγκας Σ. Στεφάνεια
Παπαβασιλείου Σπ. Νίκος
Πέτσας Ι. Φώτος
Πίππα Ευθαλία
Χατζάρας Α. Αλέκος
Χριστόδουλος Δ. Κων/νος
1.500
Μακρά Ευρύκλεια
1.200
Αλεξιάδης Φρίξος
Παπαγιαννόπουλος Αν. Δημ.
Πρίτσας Κων/νος
1.000
Αλεξιάδης — Καπίσης Μαρίκα
Αυγερινού — Δεληγιάννη Λίλα
Βασιλά Γρ. Ελένη
Βασιλείου Κατερίνα
Βαρπτόκας Βύρων
Βουλδοήμος Ευριπίδης
Γελέκη Κ. Βικτώρια
Δαρίτσης Χρ. Θεμιστοκλής
Δαρίτσης Αθ. Χρήστος
Δρούβας Αναστάσιος
Δρόσος Σ. Ελευθέριος
Δώδου Γ. Ιουλίτα
Εξαρχόπουλος Γ. Αδαμάντιος
Καμπούκα Ελ. Ευρύκλεια
Καράλης Μ. Γεώργιος
Καρέστη — Βασδέκη Φωτεινή
Καπέσης Αθανάσιος
Καπέσης Π. Τριαντάφυλλος
Καψάλης Χριστόδουλος
Κομπάρης Μάκης
Μαρκής Ευρύκλεια
Μουτσόπουλος Μ. Νίκη
Μυρίλα Φιλ. Ανθούλα
Νάσου Γ. Αθηνά
Νάτσικα Μ. Βιολέτα
Οικονομίδης Νικ. Κων/νος
Παναγιώτης Δ. Κων/νος
Παναγιώτης Παναγιώτης
Παναγιώτης Ευαγίστος
Παπακόλλας Ζώης
Παπαχρήστου Χρ. Ευσέβεια
Πασχάλης Παν. Ευθαλία
Πατερνάκης Εμμανουήλ
Πρηνιμάκης Λεωνίδας
Ράπτη Χρ. Μαρία
Σούρης Αντώνιος
Συμπόπουλος Φίλιππος
Στάρας Γρ. Χαρίλαος
Στουκίδης Χριστόδουλος
Σφαγγός Ιωάννης
Τσιτάλης Δ. Νίκη
Τρίκη Σοφία
Τσιτσάκης Σ. Οδυσσεύς
Τσαντίδης Ηλίας
Τσουμάνης Αλ. Ηλίας
Φωτιάδης Μιχαήλ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΔΙΚΟΡΦΟ: Το ζευγάρι Τάσου και Εβελίνας Βλάχου απέκτησαν τη δεύτερη κόρη τους.

- Το ζευγάρι Τάσου Τσούγια απέκτησε αγοράκι.
- Αγοράκι απέκτησε και το ζευγάρι Κώστα Δούκα.
- Κοριτσάκι απέκτησε η Έρη Χαλκιοπούλου — Καρρά.

★

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ: Ο Αντώνης Καλύβας και η Μαίρη Λάζου απέκτησαν χαριτωμένη κόρη.

Ευχόμαστε να τους ζήσει.

Οικ. Μιχ. Νάτσικα

— ● ★ ● —

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

ΔΙΚΟΡΦΟ: Το ζευγάρι Θεόφιλου Καραγιάννη βάπτισε την κόρη τους με το όνομα Ελευθερία.

● Η κόρη του Προέδρου μας Μάνθου Σακελλαρίου Σαββούλα με τον άνδρα της βάπτισαν το κοριτσάκι τους και του έδωσαν το όνομα Ελένη.

● Κλεοπάτρα ονομάστηκε η κόρη του Τάσιου και Αποστολίας Βλάχου.

— ● ★ ● —

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ο Μάνθος Χρ. Ζησίδης και η Κλεονίκη Ηρ. Παπικιώτη αρραβωνιάστηκαν. Καλά τους στέφανα και στις οικογένειές τους θερμάτα συγχαρητήρια.

Ε. Γ.

★

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Η χαριτωμένη Έλενα Τσέση Δικηγόρος και ο Νικόλαος Σταματίου Χημικός Μηχανικός, έδωσαν αμοιβαία υπόσχεση γάμου. Τους ευχόμαστε ολόψυχα καλά στέφανα.

Φ. Γ.

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Την αγαπημένη μας ανεψιά Δημήτρα Σ. Οικονομίδη που έδωσε αμοιβαία υπόσχεση γάμου με τον Ιωάννη Γιώτη ευχόμαστε καλά στέφανα.

Ματθαίος, Μιχαήλ, Γεώργιος, Ελένη.

★

ΔΙΚΟΡΦΟ: Αρραβωνιάστηκαν: Η Ρηνούλα Νίνη με το Θανάση Σίσκα.

● Ο Τάκης Παπαγιαννόπουλος με την Όλγα Ευαγγελάτου.

● Ο Πέτρος Οικονόμου με την Όλγα Σακαρέλη.

— ● ★ ● —

ΓΑΜΟΙ

ΒΙΤΣΑ: Έγιναν στην Αθήνα στο ναό Ταξιάρχων στο Ψυχικό οι γάμοι

δύο νέων από το χωριό μας, με την παρουσία συγγενών, φίλων και όλων των Βιτσιγών της Αθήνας, του Γρηγόρη Βασδέκη και της Έφης Παλιάτσου. Στο πολύ ταρταριστό ζευγάρι ευχόμαστε βίο ευτυχή και ανθόσπαρτο.

● Έγιναν οι γάμοι του χωριανού μας Γιώργου Πετσέλη και της Τσεπελοβίτσας Λευκής Καραβατιά. Στο ευτυχές ζευγάρι ευχόμαστε να ζήσουν.

ΕΚΠΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΙΤΣΑΣ

★

ΔΙΚΟΡΦΟ: Παντρεύτηκαν:

- Η Πόπη Μάνθου Λέκκου
- Η Κούλα Μητροπούλου
- Η Βούλα Παπαγιαννοπούλου με το Γιώργο Τσερεμέλη.

— ● ★ ● —

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΔΙΠΟΤΑΜΟ: Πέθανε όπως απρόοπτα στην Αθήνα την 3 Ν/βρίου 1987 και κηδεύτηκε την επομένη ο αγαπητός μας συγχωριανός Κώστας Ν. Στεφάνου ρε ηλικία 49 ετών.

Στην οικογένειά του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια.

Θ. Σ.

★

ΤΡΙΣΤΕΝΟ: Πέθανε ο συνταξιούχος Χρήστος Γ. Ράπτης.

Τη γυναίκα του Ελένη, τα παιδιά του, και τους συγγενείς του συλλυπούμεθα θερμά.

★

Οι αιωνόβιες Γλυκερία χήρα Παπαευσταθίου και η Φεβρώνη χήρα Ανδρέα Τσιχριτζή πέθαναν και κηδεύτηκαν στο χωριό μας.

★

Στις 2 Οκτωβρίου πέθανε ο Θεοχάρης Ι. Δάφλος. Τον αποχαιρέτισε ο δάσκαλος Χρήστος Δαρίτσας.

Τους συγγενείς του συλλυπούμεθα θερμά.

ΕΚΠΟΛΙΤ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΡΙΣΤΕΝΟΥ

★

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Πέθανε και κηδεύτηκε στη Λεπτοκαρυά ο Δημήτριος Κλούφας σε ηλικία 98 χρόνων. Ο μεταστάς ήταν κτηνοτρόφος κι έζησε στη φύση όλα του τα χρόνια.

Στους δικούς του θερμά συλλυπητήρια και να πάρουνε τα χρόνια του.

Φ. Γ.

— ● ★ ● —

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΔΙΠΟΤΑΜΟ: Η οικογένειά της Γλυκερίας Πασχάλη ευχαριστεί όσους παραισθήθηκαν στο ετήσιο μνημόσυνο του λατρευτού συζύγου (και πατέρα Παναγιώτη.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

ΚΗΠΟΙ: Το Κοιν. Συμβούλιο και η Εκκλησιαστική Επιτροπή Κήπων, θεωρούν υποχρέωση να ευχαριστήσουν και ίδια της αγαπητής εφημερίδας «Το ΖΑΓΟΡΙ μας» την καλή χωριανή Παγδώρα Ανθοπούλου, η οποία πρόσφερε το σεβαστό ποσό των 700.000 δρχ. για την επισκευή της πολύ παλιάς εκκλησίας του χωριού «Παναγία» στη θέση «Αμπέλια».

Ο Πρόεδρος της Κοινότητας
ΧΡΥΣΟΣΤ. ΝΟΥΛΗΣ

★

ΤΡΙΣΤΕΝΟ: Ευχαριστούμε θερμά όλους όσους μας συμπαραστάθηκαν στο βαρύ πένθος μας για το θάνατο του πολυαγαπημένου μας συζύγου, πατέρα, παππού, αδελφού και θείου **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΕΩΡΓ. ΡΑΠΤΗ** Συνταξιούχου

Η σύζυγος Ελένη. Τα τέκνα Γεώργιος, Σοφία, Μαρία, Ο εγγονός Χρήστος. Οι αδελφοί, ανεψιοί και λοιποί

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Από τον Πάνο και τη Σιμέλα Σιούτη 5.000 δρχ. υπέρ των σκοπών της Ενώσεως Αποδήμων Ελαφοτόπου, εις μνήμην της Άννας Τρ. Κυταρόλου μητέρας της Μαρίας Κ. Πριμηκύρη.

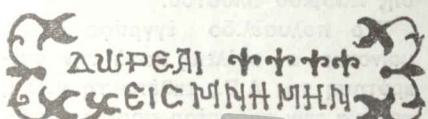
★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Στο Δημήτρη και τη Νανά Λιόγκα που απέκτησαν θυγατέρα ευχόμαστε να τους είναι καλόμοιρο σ' όλη του τη ζωή.

Οι θείοι του Εριέττα και Εμμανουήλ Σουρανάκη — Λιόγκα.

Ο εξάδελφός τους Κώστας.

Μην πετάτε την απόδειξη καταβολής της εισφοράς σας, πριν δείτε το όνομά σας στη στήλη των Εισφορών ή στην Τιμητική Στήλη.

● Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας:

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

● Η κ. **ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ** — ΛΑΖΑΡΙΔΗ 5.000 δρχ.

● Η οικ. **ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΟΚΚΟΡΟΥ** 5.000 δρχ.

● Ο κ. **ΜΑΝΘΟΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ** 5.000 δρχ.

● Η κ. **ΑΣΠΑΣΙΑ** και η κ. **ΘΑΛΕΙΑ ΣΒΩΛΟΥ** 2.000 δρχ.

● Ο κ. **ΒΡΙΖΑΛΑΣ ΧΡΙΣΤ.** 2.000 δρχ.

● Η κ. **ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΒΛΑΧΟΥ** πρόσφερε 5.000 δρχ. για τους έξι μήνες από το θάνατο του αγαπημένου της συζύγου **ΜΙΛΤΙΑΔΗ**.

● Η κ. **ΕΛΕΝΗ Γ. ΠΕΛΕΝΗ** πρόσφερε 2.000 δρχ. στη μνήμη του συζύγου της **ΓΕΩΡΓΙΟΥ** και του γιού της **ΣΤΑΥΡΟΥ**.

● Οι αδελφές **ΣΒΩΛΟΥ** στη μνήμη της αγαπημένης τους **ΕΛΕΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ** 2.000 δρχ.

● Η **Σ.Ε.** τους ευχαριστεί

5.000

Βασδέκης Αθ. Δημήτριος
Παπαζώης Ι. Γεώργιος

4.000

Περιστέρης Φαίδων

3.000

Μουζάς Αθανάσιος
Τσουκανέλης Αλέξανδρος
Φραγκούλης Ιοδ. Γεώργιος
Φραγκούλης Οδυσσέας

2.500

Βλαστός Κων/νος

2.000

Αποστολίδης Πέτρος
Αποστολίδης Τάσης
Βρανούσης Λεάνδρος
Γιαννακός Πετ. Αλέκος
Γκίτσας Αγγελίας
Δημητριάδης Πλάτων
Δούζης Αν. Ευθύμιος
Καράσας Ευμορφία
Κόκκορος Γρηγόριος
Λιόγκα — Σουρανάκη Εριέτα
Πρωτοσύγγελλος Μ. Δημήτριος
Σιδέρη — Κυρκοπούλου Νίκη
Τσέση Μαριάνθη
Χατζή — Πουλημένου Τούλα

1.500

Γιαννακός Γεωρ. Παύλος
Γκράτζιος Αγαμέμνων
Ευαγγέλου Γρηγόριος
Καβάγιας Γεώργιος
Μασούρας Ιωάννης
Μπένος Σπ. Γεώργιος
Νικολαΐδης Ν. Φίλιππος
Ντινούλης Κων/νος
Πάσχος Νικόλαος
Σβώλου Ασπασία
Χαρισιάδης Ναπολέων

ΠΡΟΣΟΧΗ

Εάν δεν λάβετε απόδειξη μην δείτε το όνομά σας στην Τιμητική Στήλη ή στη στήλη των Εισφορών, μέσα σε δύο περίπου μήνες θα πει ότι δεν λάβαμε την εισφορά σας ή ότι την καταχωρίσαμε στο λατρευτικό σας.

Τότε σας παρακαλούμε να μας το γνωρίσετε, το γρηγορότερο. Εάν περάσουν μήνες θα είναι δύσκολο και για σας και για μας.

Τυχόν λάθος από αμέλεια μας εκθέτει αδικαιολόγητα — επαναλαμβάνουμε — ότι εργασία γίνεται από εθελοντές που βρίσκονται σε δύσκολη θέση όταν παρουσιάζονται λάθη.